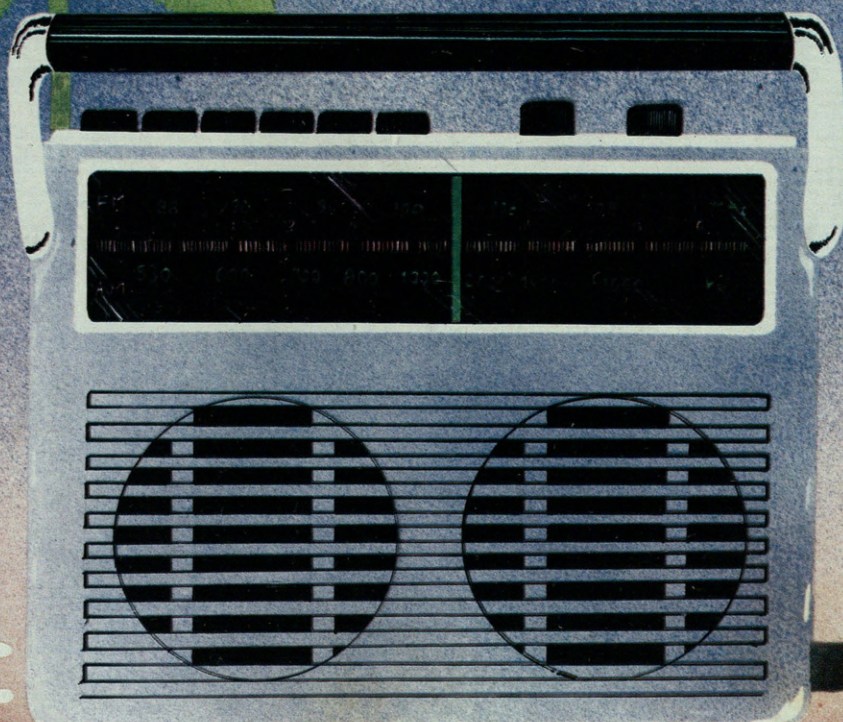

zeruko **ARGIA**

1979-Maiatza-27-XLIII garren urtea 831 zenbakia 60 peza

OSINA IRRATIA

BEU PARA EUSKAL PRENTSA

Irrati librea izateko asmotan sortu da OSINA Donostian. Estatu Espainolean izan du aintzindari bat: ONDA LLIURE, poliziak bi aldiz itxi duena dagoeneko. OSINAREN atzetik ere polizia jo eta ke ibili behar du. Irrati hauei buruz legerik ez dagoen arren, ezin irentsi legeztatzea eskatu ez duen zerbait. Ezin irentsi inolako trabarik gabe jendeak pentsatzen duena, sentitzen duena eta bizi duena esan dezan.

Askatasun osoa emango omen ziguten. Konstituzioak pertsonaren eskubide guztiak garantizatuko omen zituen. Konstituzioa iritsi zen baina askatasun adierazpena, beste eskubide batzu bezalaxe, ez da inondik ageri. Gogoratu besterik ez ELS JOGLARSEN kasoa edo Sagasetarena. CANIGO aldizkari katalanari ezarri dioten prozesoa edo iragan uztailleko gertakizunei buruz egin zen CASTIGO A LOS CULPABLESen egileei erantsi diotena. Martxoaren 3ko Gasteizko hilketak salatzen zituen muralaren egileen prozesatze eta garzelatzea eta Monzon etabarri mitinetan egindako deklarazioengatik jarriko trabak.

Izan ere, orain ez dago zentsurarik ofizialki. Baina badira gutxienez hiru puntu inolaz ukitu ezin direnak: «Espainiaren batasuna», monarkia eta indar harmatuak. Kontu horien aurkako zerbait esatearekin! Berehala duzu zigorra gainean. Eta legeen trabarik gabe jokatu nahi baduzu berri, OSINAKOEK egin duten bezala, atzetik izango dituzu. Ez duzu legeen barruan, horiek ezartzen dituzten traba guztiekin ihardun beste erremediorik.

Eta «Espainiaren batasuna», monarkia eta indar harmatuak onartu nahi ez dituen asko dago. Hiru puntu horiei beste alternatiba batzu eman dakizkie. Horretan dabil jende asko, era batera edo bestera. Horrek askatasun adierazpena lortzeko borroka dakar. Egunero egin behar den borroka, mugak gaindituz bakoitzak pentsatzen duena, sentitzen duena eta bizi duena esan ahal dezan. Herriek ere beren nahiak ager ditzaten. Eta nahien arabera joka ahal dezaten.

zeruko
ARGIA

Lehendakari: Kasetano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Larmar, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi, "Murumendi", Xalbardin eta Kasetano Ezeiza.

Marrazki eta diseinuak: Antton Oleriaga, Lerrarte, Tororo, Karlos Valverde, Mikel Plazaola, Ramon Agirre eta M. Artola.

Argazkilariek: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22. Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

Irakurleak mintzo

PINTADAK BEREN LEKURA

Frankismoaren garaian denok dakigu zeinen gaizki ibiltzen ginen pintada txikiena egiteko eta noski ahal zen lekuan egiten ziren, elizako hormak (jende gehiagok ikusi zezan), kanposantuetan, monumentuetan, bazter guztietan eta noski denak zeuden justifikatuak.

Franco hil zen eta desgraziaz gauza asko aldatu ez badira ere, dudarik gabe propaganda bideak zabaldu zaizkigu eta

uste dut hau uka ezinezkoa dela. Ba, badirudi batzuk oraindik ez direla enteratu hau horrela denik edo bestela, badirudi oraindik gauze egindako pintada batek eta nola ez! lehenago aipatu ditudan leku horietako batean egindakoek jendea gehiago sensibilizatzen dutela.

Gure herrietako horma eta bazterrak paper, mural eta pintadaz beteak daudenez, gehienetan begiak direzio horretan joaten zaizkit eta askotan, aberatsa da horietara begiratzea, tarteka gauza bi-

txiekin topatzen baizara eta beste askotan gauza amorrugarriekin ere bai. Duela gutxi, konkretuki Tolosatik pasatzean begiak haundituta gelditu nintzen Pablo Gorosabeli egindako monumentuan pintada bat ikusi nuenean, honek «Goio Askatu» aldarrikatzen zuen. Badakit Goio nor den, karteletan ere ikusi baitut bere aurpegia, badakit preso dagoela, badakit baita duela gutxi epaitu zutela Baionan, baina pintada hori hor jo zuenari gauza bat esan nahi nioke, ia leku egokiagorik ez al duen bilatu hori egiteko, Tolosa han-

dia da eta monumentu horren inguruan leku asko daude pintada bat jotzeko egokiagoak. Gure herriko gizon ospetsuak uste dut merezi dutela egin zaiena, beraz ez ditzagun beren oroipenak spratz beztu, kontu pixkabat izan dezagun horrelakoak egitean, herriko etxe, monumentu artistiko etabar... lehenago ere nahiko itxusituak baldaude horrelakoz. Eta noski, ni ere bat nago «Goio Askatu» konsignarekin baina ikusia ez dut inolaz ere justifikatzen.

ITZIAR VERGARA

besteena

GACETA ILUSTRADAren 1.180. zenbakian argitaratuko «Marcos Vizcaya - PNV» elkarrizketatik. «...Nos preocupa mucho que HB no apoye el Estatuto de Guernica, aunque fuera como peldaño para un salto superior. Es gravísimo que vayan frontalmente contra él. Imaginemos que ya lo tenemos aprobado. Entonces habrá una fuerza muy importante en contra, aunque electoralmente sea una minoría: no más del 18 por ciento de los votos. HB maneja la calle de una forma tremenda. Sus tácticas de guerrilla urbana son clarísimas. Además, un factor que es la violencia revolucionaria. La violencia, la muerte física, la explosión, la bomba, la extorsión, la coacción, el miedo, el impuesto revolucionario..., todo ello les da una fuerza muy superior a la que les corresponde por los votos. (...) hay un complot contra la economía vasca, que genera miseria y desempleo. Mucho me temo que haya quienes quieran utilizar esa masa de desempleados para sus fines. Se pueden utilizar o bien para un fascis-

mo de derechas o bien para una situación revolucionaria de extrema izquierda. Por ahora, el parado creo que ha votado a Herri Batasuna. ¿Quién fomenta la desconfianza hacia el empresario? La mayoría pertenecen a la pequeña o mediana empresa. no al sector oligárquico. y no hacen más que jugarse el pellejo en sus empresas. En la huelga del metal había reivindicaciones laborales, pero también se gritaba «Olarra al paredón!» y eso sólo lo ejercita ETA. Se apoyaba a ETA, se pedía «goma-2». Todo parecía bien unido». Elkarrizketa guztian antzeko berri mamitsuak ematen dira.

INTERVIUren 157. zenbakian argitaratutako «Trece olvidados por «Bandidaje y Terrorismo» se pudren en las cárceles» erreportajetik: «La Ley de Bandidaje y Terrorismo fue derogada en noviembre de 1971. Desde hace siete años y medio estos hombres están en la cárcel condenados por una ley que ya no existe y unos tribuna-

les especiales que nunca más se reunieron. (...) Lo realmente kafkiano de la situación es que si para negarles la amnistía se les consideraba DELINCUENTES COMUNES, para negarles también los efectos de los indultos— tal como se ha hecho— se les considera DELINCUENTES POLITICOS o TERRORISTAS. No son, pues, ni políticos ni comunes, o son las dos cosas alternativamente, según uno y otra les perjudique en mayor grado».

PRIMERAS NOTICIASen 8. zenbakitik: «Reporteros en acción. Una sección a partir de los trabajos realizados por los lectores. Nuestra propuesta, que está abierta a todas las iniciativas, es simple: se trata de que los lectores, bien en la escuela, bien fuera de ella, realicen un trabajo colectivo para la elaboración de un periódico. Esta experiencia ayuda a los jóvenes a trabajar a partir de las noticias, posibilitando la toma de contacto y el análisis de los hechos que se producen en su entorno y la formación de un criterio y

una opinión propios. Esperamos, pues, los trabajos. Nuestra dirección es: Primeras Noticias. Avda. Meridiano 350 14 A. Barcelona 27».

EUSKADI SIOUXen 7. zenbakitik: «Komunikado al PTB. Primera: Nos hemos hecho de H.B. Como nos lo montamos (Grr.) de grupo de amigos ¡je! hemos pensado que un poco de populismo (movidilla callejera) no nos vendría mal. Segunda: Nos hemos salido de E.E. Nosotros, lo único que hicimos en E.E. fue la propaganda electoral (el consejo de Admnon. sigue siendo del FRAP). Los del sector Anarkista nos fumamos las ganancias. La tercera: Nos hacemos mensuales, esto es, salir una vez al mes. A partir de ahora, la diarrea mental será abundante pero relajada. La periodicidad cuanto más frecuente. más alienante; la salida quincenal se acerca más al ritmo televisivo. Además, estamos cercados por Gütemberg y la prensa es el opio del pueblo: cuanto menos mejor. Seamos tan moralistas como el pueblo mismo».

ez al zarete aspertzen?

IÑAKI ZUBIZARRETA

Hainbeste gauza eskatzen dugun garai honetan, kultur edukien eskale natorkizue hemen.

Bizpahiru puntu bakarrik aipatuko ditut, denak aipatzeak halako tristura sakon bat emango bait liguke, eta ez da komeni beti negarrez ari ztea.

Zergatik ez gara hasten, ongi prestatutako plangintza bati jarraituz, atzerriko kulturetako liburu onak euskaratzen? Euskaldunok imajinario pixkat gehiago izan bagenu, eta kanpora irekiago bizi izan bagina, honez gero liburu mordoxka bat itzulia izango genukeen. Oso leku onean bizi gara Europako kulturekin harremanetan jartzeko, euskaldun asko dago Europako eta munduko zenbait kultura ondo ezagutzen duena, zergatik ez da animatzen argitaletxeren bat itzulpenen plangintza on bat eginda eginkizun horri ekiteko?

Gainera zenbait liburu on edo autore ezagunen obra ez hain ezagun batzu gaztelaniaz ez dira aurkitzen, eta on litzateke hauk itzultzea euskara bizkortzeko, izan ere horrela euskara beharrezko sentituko baike nuke.

Argitaletxeak ez badira animatzen has daitezela Kultura Kontseilari-tzakoak edo beste zenbait erakunde (banku, aurrezki kutxa...) eginkizun honetan. Benetan gauzarik beharrezkoenetakoa iruditzen zait neri egiteko hau.

Noski ez dugula euskarazko krea-zio lana bazterrera utzi behar, ezta gutxiagorik ere. Kreatzaileak jarrai daitezela kreatzen, eta anima daitezela horretara denak (ez baitu inork kreatzaile patenterik), baina bestalde, eman diezaiegun lana itzultzaileei ere. Eta honekin batera, datoze-la gure euskararen jantziz kanpoko

poeta, filosofo, nobelagile, ipuinlari, saiolaria etab. Irakur ditzagula gai guztiak euskaraz: seksua, soziologia, metafisika, psikologia, nobela poliziakoak, astronomia, biologia, poesia...

Ez al zarete aspertu azken urteotan egin ahal izan dugun «euskal kultura»ren edukiaz? Ez al zarete

aspertzen beti «euskal» zilbor hes-teari lotuta ibiltzen? Nik uste dut denok ere koskorretaraino gaudela hortaz.

Ez al duzue prexkotasun beharra sentitzen?, munduari ateak irekitzeko beharra sentitzen?

Bestalde, egia da bai «euskal kultura» horren barruan zenbait erre-alitate eder sortu dela; baina hori gutxi batzurengana bakarrik iritsi dela uste dut. Gutxi batzuren gethoa dela «euskal kultura»ren mundu hori iruditzen zait.

Bi egiteko eder ikusten ditut begien aurrean gauden momentuan: Euskal kultura eraberritu, prexkatu alde batetik, eta, bestetik, euskal kultura herri osora zabaltzeko bi-deak egin.

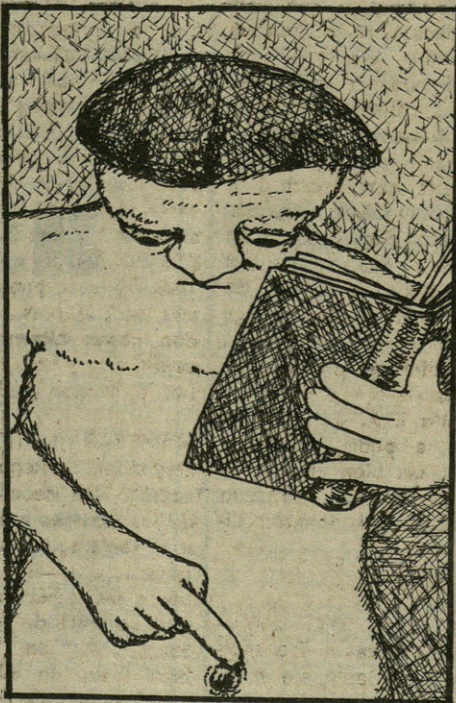
Eta kontuan izan behar ditugu euskara ikasten ari direnak. Asmatu behar dugu hizkera berri bat hauekin komunikatzeko. Oraindik ez da kigu nola adierazi horiei euskal kultura, euskal mundua. Adibidez, bertsolaritzaren mundu aberats eta zoragarria ez dute ezer konprenitzen. Eta horrela beste mila gauza.

Beno eta guzti honekin batera, noiz hasi behar dugu pelikulak doblatzen edo subtitulatzen euskaraz?

Ez al zaizue iruditzen mundu aspergarri bat ari garela eskaintzen euskara ikasten ari direnei? Geu aspertzen bagara, ez ditzagun behintzat besteak ere aspertu, ez?, nahikoa da geurekin!

Beno, ustekabea luzatu egin naiz.

Neuk ere hobe nukeen praktikan jarri izan banu lantxo honen esanahia, eta ez beti betiko beharrak negartzen jarrai. Baina oraingoz barkaidazue, eta hurrengoan saiaturiko naiz beste zerbait kontatzen.

Zeruko **ARGIA**

EUSKALDUNON ALDIZKARIA
lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan	1.900 pta.
Korreo batsuneko herrietan	2.100 pta.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 pta.
Airez	3.800 pta.
Salmenta (ale bakoitza)	60 pta.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero nahi nukeela
adierazi nahi dizuet orri honen bidez.

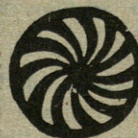
Izena .....
Deitura .....
Helbidea .....
Herria .....
Probintzia .....
Adina .....
Ogibidea .....
C/C. Nom. ....
Zenbakia .....

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar

 s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

nekea nabari

UZTARGILE

Nahiz eta segidan, beti gauza berberak gertatu ezin utzi aipatu gabe azkenaldi honetan gure Herriaren erantzuna merezi izan duten gertakizunak.

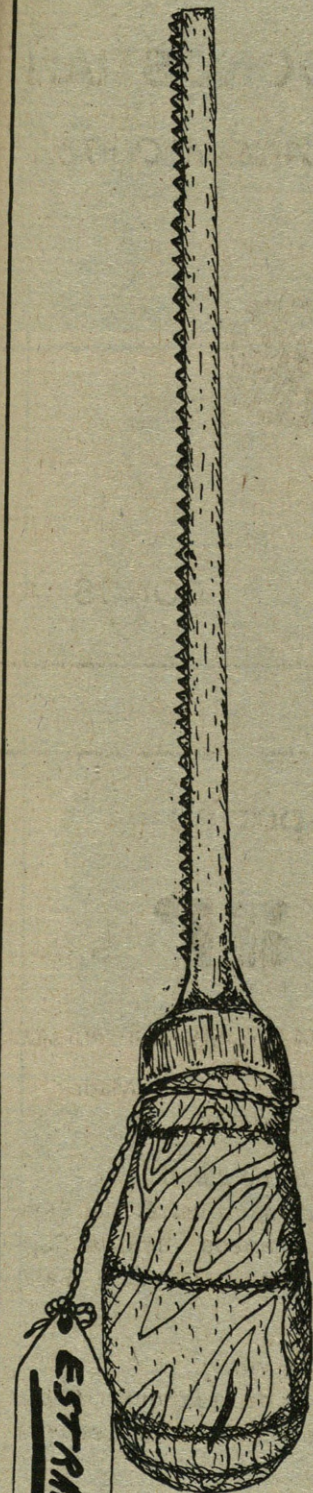
Espainiar Gobernuak ETA-koen ekintzak ez direla politikoak azaldu nahi du; beti hala egin nahi izan du. Hala ere, frantses gobernuak ez da ausartu joku horretan erortzen, jakinda gainera eskubiaruntz doala frantses erregimena.

Bainan ez gaitezen engaina. Frantses epailariak boteretik aparte edo hauen esanetara ez direla etortzen esan ohi dute; baita ere, erabat independenteak direla esan ohi da bainan geroz eta larritasun handiagoz ikusten dute euskal arazoa eta postura honen eraginez atzerriratuen giroan tentsio ugari sortu da. Atzerriratuentzat politiko estatus-a erabat debekatzea, polizien kontrolak, etxe miazteak, faxista taldeen eragina puntu adierazgarri batzu besterik ez dira. Gertatzen denaren seinale bat eta ondorioz frantses gobernuaren beldurra, Iparraldearen geroz eta kontzientzi hartze gehiagoren beldurra. Eta azken hau ez da amets hutsa Iparraldean gertatzen ari den fenomeno bikaina baizik.

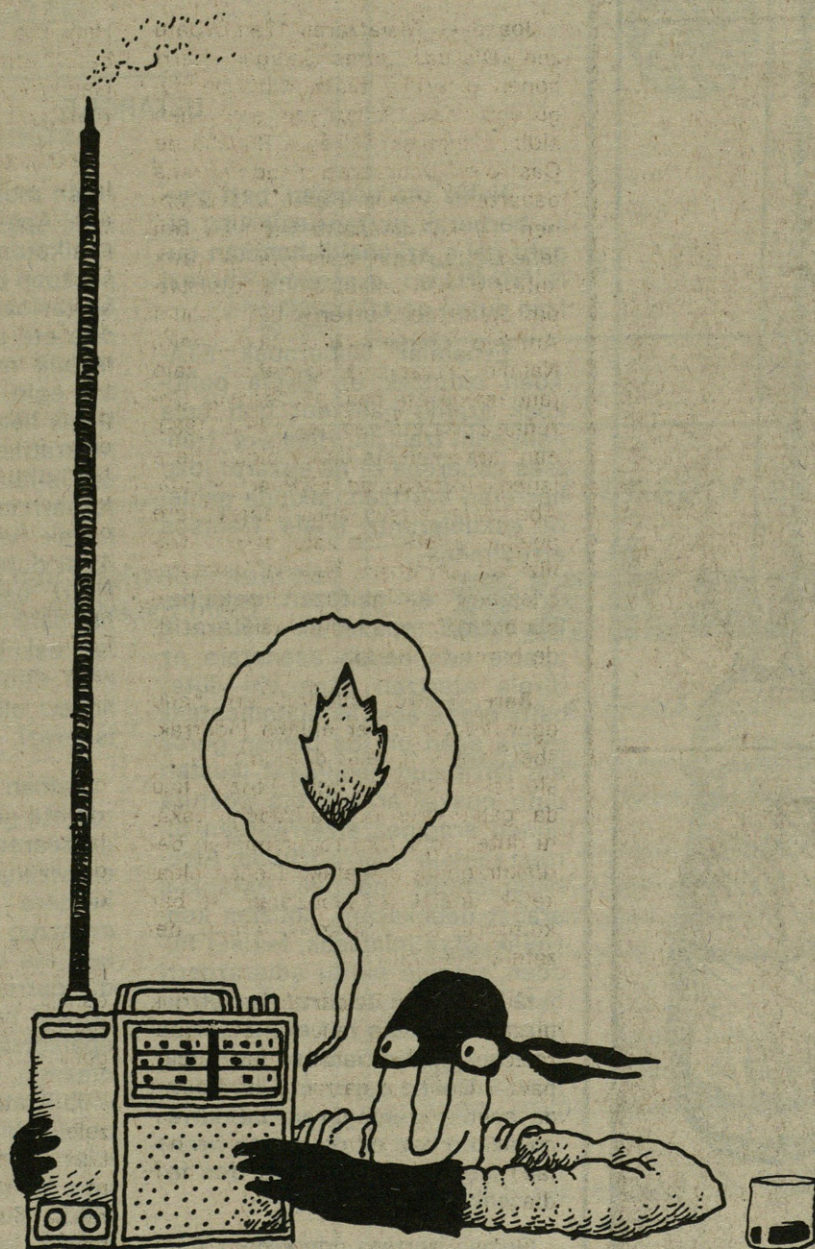
Giroa horrela dagoela, Aix-en gertatu diren epaiketen au-

rrean mobilizazioak ederrak izan dira. Apaolaza eta Goikoetxearen epaiketen inguruan Euskadin, Gipuzkoan bereziki, egon diren mobilizazioak kontutan hartu behar dira eta nahiz eta Gobernu frantsesak mugan «filtro» operazio bat egin, Aix-en egon behar zutenak han egon dira. Prentsa demokratikoak askotan ahaztu edo eta isildu izan dituzte gauzak botereari jokua egin nahiz bainan hauek hala nahi izan ere garbi ikusi dute askatasuna nahi duen Herri bat badagoela, nortasun bat nahi duen Herri bat badagoela, eskubide historikoak lortu nahi dituen Herri bat eta Herri honen oihua ezin dela indarrez isilerazi.

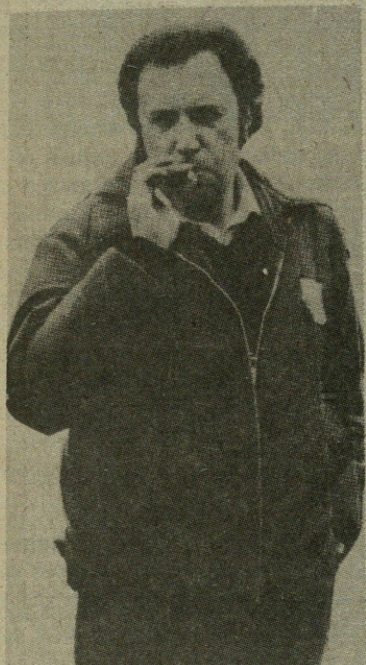
Bainan arazorik larriena eta geroz eta gehiago dakusaguna desgastearena da, epaiketa hauen erantzuna ez da leku guztitan berbera izan. Leku gehienetan erantzun ezberdina izateak nekea eta desgastea adierazi nahi du, burruka luzeak berarekin daraman nekea. Soriako presoek epaiketak ilaran datoz eta hauek emango dute gure herri honen mobilizatzeko neurria, herri honen nekea, Madrildik eragin dute herriaren nekatze hau, desgaste hau, bainan ez dute inor engainatuko. Gure herriaren nortasun nahiak beti gaitutuko ditu une bakoitzeko motibazioak.

Castelao.

dia das letras galegas

MANU

Joandako Maiatzaren 17an ospatu zen «Dia das Letras Galegas» herri honen urtereko festa kulturala dugu egun hau 1963an egin zen lehen aldiz, Cantares Gallegos Rosalia de Castroren liburuaren mendeurrena ospatzeko asmoz. Beraz, idazle honen aldeko omenaldi bat izan zen lehen ospakizun hura eta geroztik kultur giroan saiatu beste hamazazpiri egin zaie. Aurtengo hau Manuel Antonio olerkariari dedikatu zaio. Nahiko ezezaguna gertatzen zaio jendeari poeta hau. 1900ean La Coruña jaioa eta oso gazte hila, 1930ean, tuberkulosis baten bidez. Bere lanen argitarapena 1972ean eginda. Abertzale sutsua zen, baina bere poesia lanetan ez zaio etxeko tradizioari jarraitzen, hau da, bere iturriak atzeritarrak dira. Irudizko poesia bat eginez, sentimentalismoa alde batetara utzirik.

Bere sustrai politikoa ere badu egun honek, ezker aldeko indarrak, abertzaleak tartean direlarik, kultur alorreko eskaerak egin dituzte, hau da, galegoaren normalizapena eskatu dute, jatorrizko toponimiaren berreskurapena, kaleetako izenen aldaketak, udalek presupostuan zati bat kultur giroa indartzeko erabil dezatela eta abar.

Galiziako argitaldarien lan berriak plazaratzeko edo zaharrak berargitaratzeko aprobetxatzen dute egun hau: «Guretzat garrantzi handikoa da egun hau, mugimendu asko da goelako, gure kulturaren eguna delako eta salmentak lau aldiz handiagoak direlako».

Baina aurren, grafikagintza sailean grebak direla eta, argitarapen berriak ez dira hain erraz plazaratu.

Hala eta guztiz ere lan inportante batek argia ikusi du, «Historia de Galicia» Benito Vicettoarena garestixamarra izan arren.

Badirudi galegoez argitaraturiko lanak ez direla oso errentagarriak argitaldarentzat. Autore ospetsuenak bai, baina ez gazteenak, hau da, Castelao, Cabanillas, Rosalia de Castro, Eduardo Pondel, Otero Pedrayo etabarrenak. Galiziar literatura ez omen dago momentu on hatetan, iaz 102tik 109ra gehitu zen produziogintza. Autore gazteek ez dute arrakasta haundirik irakurle artean. Egun, argitarapen batez besteko tirada 3.000 aletakoa da. Salbuespenak badira noski, hala nola «Memorias dun neno labrego» Xoxe Neira Vilasena bere zazpigarren edizioan 50.000 ale kaleratu dira. Editore batek zioenez «Galiziar literaturaren best-seller dugu titulo hori».

Autore gazteen eritzia jasoz, hau dio Díaz Pardok: «Galiziar literaturaren etorkizuna, hizkuntzaren eskolatzean datza, Galegoz irakasten bada, jendeak galegoz irakurri ahalko du».

Ramon Pineirok honela dio: «Gure nortasun kolektiboaren eta gure esnatzearen abangoardia kultura da. Beraz kultura abangoardiaren abangoardia dugu».

Lirikaren alorrean, ordezkari bezala hiru autore izenda genitzake: Luis Pimentel, Celso Emilio Férreir eta Novoneira Umeentzako literatura, dirudi, ari dela indartzen, Pineirok aipaturiko oztopoak egon arren, hau da, ez dela eskoletan irakasten.

madrilen faxistak nagusi

Apirilaren azken egunetatik gaur arte faxista taldeen agertzea geroz eta sarriago izan da. Itxuraz elkarren artean talde hauek ez dute harremanik baina denak batera azaldu zaizkigu.

Hamasei eta hogeita hiru urte artekoak dira gehienbat. Burniz, egurrez, katez, eta harmaz ere batzuetan aritu dira Madrilgo zenbait hauzotan.

Gehienak batere organizatu gabe daude. Hala ere, bakarren batzu Frente de Juventud (Fuerza Joven-eko haustura baten ondorioa), Juventud Nacionalista Revolucionaria (Nazi ideologiakoak) eta Fuerza Joven (Fuerza Nueva-ko gazteria) delakoetan daude sarturik.

Talde hauen artean loturarik ez dagoela esan ohi da baina erasoaldi gehienak garai bereberean egin direla kontutan harturik, talde guzti hauen atzetik pertsonaren batzu badaudela esan dezakegu; beldurrezko giro bat sortu nahi duten pertsona batzu. Beldurra sortu dute, hau uka ezinezkoa da, baina 77ko «aste beldurgarri» hark sortu zuen hainbestekoa ez du sortu oraingo honek. Hala ere, 77tik gaur arte ez da inoiz Madrilgo horrelako giro beldurgarriarik egon.

Hau dena Lerdo de Tejadak kartzelatik ihes egin zuenean hasi zen.

Baita ere bere eragina izan zuen Madrilgo Unibertsitatea erasotu zuten 11 faxistak askatasun probisionalean uzteak. Dakizuenek Unibertsitatea erasotu zutenean, harmaz 7 pertsona zauriturik utzi zituzten.

HITLERREN IZENEAN

Apirilaren azken aste aurretik faxisten erasoaldiak oso eskasak eta noizbehinkakoak izaten ziren baina derrepente, unibertsitatea erasotzen dute eta Madrilgo El Rastro delakoan korrikasaiok eta istiluak ugari gertatzen dira.

Apirilaren bukaera aldean Prince-sa kalean, Argüelles ikasle hauzoan, José Antonio eta Salamanca Hauzoan Hitler-en urtemuga zela eta kartel ugari azaldu zen. Kartel hauek Hitler-en irudia agertzen zen eta bertan, bere jaiotze urtemuga, eta 34 urte hil zela aitzakiz eta, meza

batetarako konbitea egiten zen. Meza hau La Almudena katedralera izan behar zuen baina Apezpikuak debekatu egin zuen.

Ondoren faxista talde batek antinuklear manifestaldi bati Ciudad Lineal delako lekuan eraso zion eta manifestaldia sakabanatuz. Ordu arte manifestaldiak bake-bakean irauten zuten.

Manifestaldi ekologiko hau eraso ondorioz Poliziak parte hartu zuen ondoren 17 eta 18 urtetako gazte nazi taldeak juduen denda apurtzen saiatu ziren. Erasoaldi hau denak Hitler-en jaiotze urtemugaren egunean gertatu ziren. Jazki paramilitarrez jantzirik eta lauburu eta ikurriña naziez orniturik ibili ziren.

Apirilaren 30ean gaueko 9.15:etan, «La cocina del infierno» filma ikustetik irten ondoren, eta Goya kalean zehar zihoazela, agure zahar bati bost gazte nazi erasotzen ari zitzaizkiola ikusi zuten. Zinetik irteerako hauetako bat begira geratu zitzaizen eta ondorioz nazi taldekoek eraso egin zuten eta bertan zerraldo utzi. Hildakoa, Andrés García, gazte komunista bat zen. Mutil honek begiratu besterik ez zuen egin eta nahikoa izan zen bizia kentzeko. Andrés García ordu betez urrean batere kasurik egin gabe egon zen.

Gogoan izan, eta honela diote azken aldi honetan jarri dituzten pankarta batzuek, «El Viso» hauzoa eta mutil hau erail zuten hauzoa «nazionala» dela.

Gazte komunista honen hilketa ondorioz eta Maiatzaren Lehen gauean zela giroa erabat okertu zen. Indarkeria ez zen horretan bukatu. CCOO eta UGTk konbokatutako manifestaldian eta SU eta CSUT taldean zihoan PTEko gazte batek sastakada bat hartu zuen. Montalban kalean manifestaldiko ordenazaintzaileek harriz betetako poltsadun bi gazte atxiki zituzten eta poliziari eraman. Era berean CNTk antolatutako manifestaldian ere eskuin muturreko jendearekin burrukak gertatu ziren: gazte bat sastakatua izan zen eta ondoren poliziak egindako erasoaldian POREko lau militante atxilotuak izan ziren.

ETENGABE UGALTZEN

Faxista banda hauk izugarri uga-

Ezkertiarren aurkako erasoaldiak egiten dituztenak oso gazteak dira eta hauzoetako kuadrilen tankera dute. Ezberdintasun nabariena zera da: norbaitek golpetik askatu ditu "inkontrolatu" kuadrila hauk, politiko helburu zehatz batzuz lortu nahiz. Beldurrezko giro bat sortu nahiz.

Fuerza Nuevak eta eskubitar indarrak egindako manifestaldiaren ondoren erasoaldiak moteldu egin direla dirudi. Hala ere manifestaldi hau bukatu ondoren zenbait taldek Glorieta Bilbao aldera jo eta han dagoen Café Comercial-a erasotu zuen. Kafetegia hau dena ikaslez beterik zegoen.

Polizi aldetik, 3000 gehiago etorri direla Madrila kontutan hartu, ez dirudi gehiegi saiatzaren direnik gazte talde hauk atxilotzen eta talde horiek lehen bezala jarraitzen dute. Ezkertiarrenganako erasoaldiak ugaritu egin dira eta nahiz eta Madrilen polizi ugariago dagoela nabaritu, Malasaña, Argüelles, Goya, Velázquez eta Núñez de Balboa (azken honetan daude PCE, Fuerza Nueva eta Salamanca hauzoko UCD-ren bulegoak) kaleetan ez da ugaritze hori nabaritu. Azkenik esan dugun honek ez du logikaren izpirik ere. Denok dakigu zergatik ekarri zituzten 3000 polizi gehiago: polizi berak esan zuenez beste arrazoin batzuren artean eskuindar, faxista eta nazi taldeen aurka egiteko baina itxuraz talde hauk ibiltzen diren lekutan ez dira batere saiatzen.

J. F.

ritu dira; ikus besterik ez dugu zenbat sigla eta izen berri agertu zaizkigun. Gehienak huskeria besterik ez dira, baina Fuerza Nuevako gazteria, Fuerza Jovenetik aldegindako erradikalak, eta Juventud Nacional Revolucionaria delakoak indar eta diru laguntza izugarri azaldu dituzte. Hitler-en jaiotzeko urtemuga dela eta karteletan egindako gastua kontutan hartu besterik ez dugu zer diru laguntza duten jakiteko.

Ezin ditugu ahaztu Malasaña hauzoko festak bukarazi nahi izan zituzten faxista taldeak. Maiatzaren 2 eta 3an gertatu zen hau. Ezin izan zuten ezer egin. Aurrez, nazi eta faxistak etorri behar zirela zurrumurrua hedatua zen eta hauzoko horretan defentsa komiteak gertuturik

zituzten. Malasaña hauzoko hau dugu faxisten erasoaldi bortitzenak jasaten dituen, bertan ibiltzen baitira ezkertiar alderdietako gazte, «pasota» eta ikasle jendea.

Ahaztu ezin duguna ondoko hau da: erasoaldi guzti hauk jende oso gazteek egiten dituztela eta erakunde politiko batetakoak izan ordez, itxuraz behintzat hauzoetako gazte kuadrilen tankera dutela. Hauzoetako gazte kuadrilekin duten ezberdintasuna orain esan behar dugun horretan datzala esan dezakegu: norbaitek golpetik askatu dituela «inkontrolatu» kuadrila hauk eta politiko helburu zehatz batzuz lortu nahiz gainera. Beldurrezko giro bat sortu nahiz behar bada.

hots!

BOLETIN OFICIAL DE FACETA DE ESTAD

Ministerio de Educación
Escuelas y Profesores
Números Numerarios
Formación Pro
fesionales para sa
de la dedica
de Educación

2994

MINISTERIO DE AGRICULTURA

Delegación de facultades
Nacional para la Conserva
bre delegación de facultades
les de dicho Instituto.

Resolución del Instituto
ción de la Naturaleza
en los Jefes provincial

Ganado porcino.—Res
de la Producción Agr
esquema de valoraci

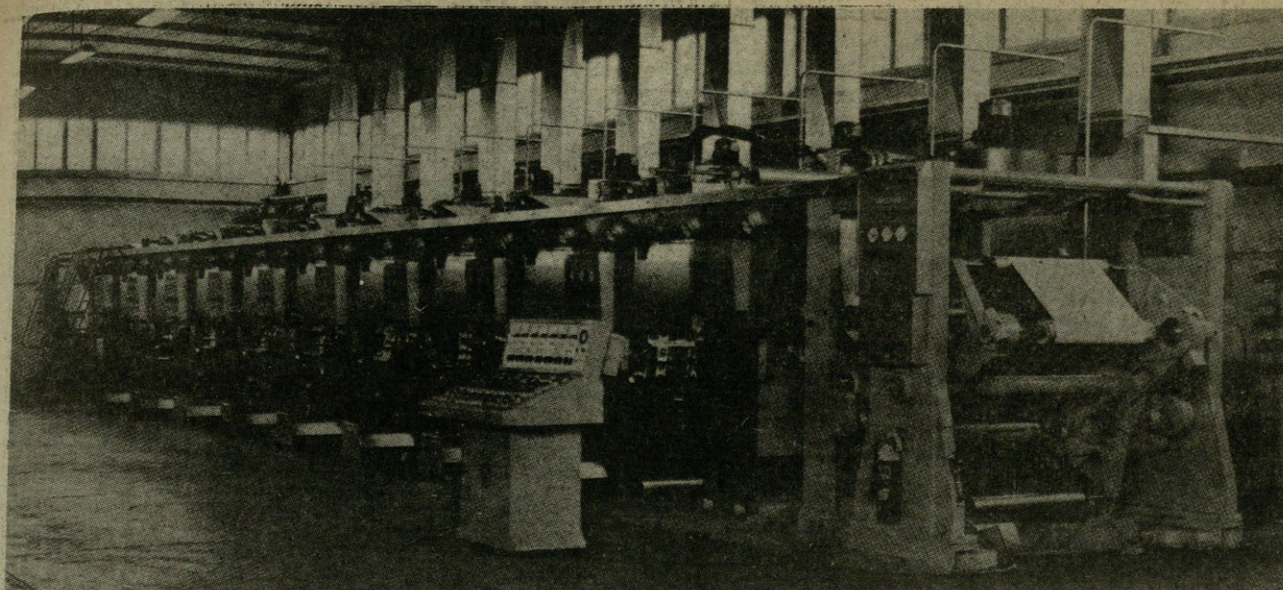
Organización.—Orden
que se revisa la estu
dades del Departam

MINISTERIO DE S

Seguridad Social
ro de 1979 de
p 82/1979, de
Seguridad Social

del
Autoridades y person
incia

Euskal Herriko inprimategi geniehak oso gutxi modernizatu dira azken urte hauetan.

grafikagintzan lana urri

Izenburua irakurtzean, norbaitek pentsa dezake egoera ekonomiko orokorraren ondorioak ordaintzen ari den sektore bat gehiago dela, eta noski, ez zaio arrazoirik falta, baina gure herrian hain ongi ibili den sektore honekin gertatu dena ez da izan prozesu normala.

Bizkaian Apirilaren 25etik eta konbenioaren alde greban aurkitzen dira; Estatu mailan ere orain izan dute konbenioaren beritzea eta honen inguruan beste probintzi askotan ere gogor jardun dira. Hontaz, baina batez ere gaurko krisisa eragin duen arrazoietat mintzatu gara langile eta enpresario txiki batekin.

PLANIFIKAZIO EZA ORDAINTZEN

Euskal Herrian Grafikagintzak urte oso onak bizi izan ditu, lan asko zegoen eta honek zuzenean langileen egoerarengain zerikusi handia zuen; hau da, sektorea ongi zebilen, langileen lorpenak eta irabaziak ere nahiko onak ziren.

Metaleko sektorea izan da betidanik Euskal Herrian lorpenik handienak izan dituen, hobekien egon dena; ba ondoren grafikagintza zihoala lasai esan dezakegu.

Baina egoera aldatu egin da, Grafikagintzako langileak gaur egoera txarrean aurkitzen dira, baina ez soldata eta tankerako lorpenei dagokienez bakarrik, baizik eta hauen

lanpostua kasu askotan kolokan dagoelako.

Estatu mailan, duela urte gutxi arte, Catalunya zen grafikagintzako zentrorik garrantzitsuenak, ondoren Euskal Herria aurkitzen zelarik, batez ere Gipuzkoa eta Bizkaia. Baina industri hau Estatu mailan desarrolatzen hasten da, batez ere Madrid eta inguruetan. Honek berarekin honerako eskakizunak gutxitzea dakar, beraz lana gutxituz gero, badakigu zer gertatzen den.

Bestetik, duela hiru urte arte, Gobernuaren dekretoz eta urte batzuren barruan, debekatua zegoen mota honetako enpresa edo tailerrak irekitzea; bi kasutan salbu: guztiz espezializatuak zirenak eta

gutxienez 30 milioi inbertitzea. Baina dekretoa kendu egiten dute, eta enpresa mota hauetako bat antolatzeke kapital handia behar ez denez, 14 bat milioirekin posible baita, jende asko hasten da grafikagintzako tailerrak antolatzen.

Beraz gaurko krisisaren arrazoirik garrantzitsuenak bi direla esan genezake, alde batetik Estatuko beste leku batzuetako enpresa mota honen desarrolloa eta bestetik leku berean enpresa berdinen pilatzea. Bi arrazoiak puntu berdinerak doaz: lan eskasira. Gaurko enpresa gehienak deskapitalizatuak daude, soldata oso bajuak dira.

KONPETENTZIAREN INDARRA

Lehenago genion bezala, enpresa gehiegi dago, gaur pilatzen den lanarentzat. Lana denak nahi dute eta hemen dago gakoa. Euskal Herrian badugu zenbait inprenta tradizio izugarria dutena; hau maila handi batetan behintzat kliente fijoekin jarraitzen dute, baina azken urteetan sortu direnak ez dute hainbat suerterik, beraz lanak ahalik eta merkeen egiten ahalegintzen dira, honela errezagoa baita klientela aurkitzea. Badago kasu bat baino gehiago, duela hiru urteko tarifa berdinekin jarraitzen duena, eta ondoren ikusiko dugun bezala, hau ez da inolaz ere irtenbide egoki bat.

Duela sei edo zortzi urte, Euskal Herriko bizi maila Estatuko beste

puntuetan baino altuagoa zenez, hemengo lanak garestia goak irtetzen ziren baita; honela, hemendik kanpo beste leku batzuetan ere ireki zituztenean, merkeago egiten zituztenez, haruntz joaten ziren.

Baina, hemen lehenago bizi maila altua bazen, orain ez da beheragotu, denok dakigu goraka joan dela eta martxa izugarrian gainera, beraz langileak gutxienez maila horretara iritxi behar dira eta errealtatean zer gertatzen ari da?

Gonbarazio bat eginez, metaleko sektoreko ofizial batek 42 mila pezeta inguru irabazten dituen bitartean, grafikagintzan 35etik gora ez da pasatzen. Krisis hau dena kontutan harturik, azken finean hau gertatzen da, entrepresetan diru gutxi sartzen da, langileei ezin zaie behar bezala ordaindu, teknika aurreratuagoak ezin dira sartu. Ondorio bezala: langile kopuruaren gutxitzea, krisis espedienteak, entrepresa isteak.

Gipuzkoan konkretuki azken denboraldian dexente izan dira beren ateak itxi behar izan dituztenak: Lasarten, Litografía Gama eta Gráficas Olarso; Donostian, Imprenta

Imen; Tolosan, San Juan de Tolosa aipa ditzakegu muestra bezala. Beste probintzietan ere ugari izan dira bide berdina eraman behar izan dutenak. Eta bide berdinean sartzeko puntuan asko da, bertan lana egiten duten langileak kontuan hartuz, gehiegi.

ALDE GUZTITATIK BOIKOTA

Euskal Herriko Grafikagintza hiru mailatan bana genezake: editorial lanak egiten dituztenak, industria-rako katalogoak egiten aritzen direnak eta azkenik «zaborrari» (bankuetako letrak, etab.) heldu behar izaten dienak. Ongien dabilztenak bigarren mailakoak dira, bigarren eta oraindik ongi defendatzen direnak editorialak eta azkenik behar eta frenu gabe doazenak, ahal denari heltzen dietenak.

Azkenik, eta batez ere aspaldi honetan inprimategientzat lan piskabat suposatuko zuen lana, alderdi politikoen lana, hau ere askok, noski estatu mailakoek propaganda guztia edo gehiena Euskal Herriatik kanpo inprimatzen omen dute. «Lehenagotik Madrilek batez ere egi-

ten zuen boikota ez da aski. Denok dakigu nortzuk diren propaganda gehiena egiten dutenak, horik ere kanpora badoaz, azkenik horretan ere ez digutela laguntzen esan dezakegu» zigun langile batek

Bestetik, kontuan hartu behar da baita paperaren igoera. Honek bertako inprimategientzat asko suposatuz ez badu ere, kanpotar batzuek hemendik aldegin dute, Europako beste nazio batzutan hemen baino merkeago omen dago.

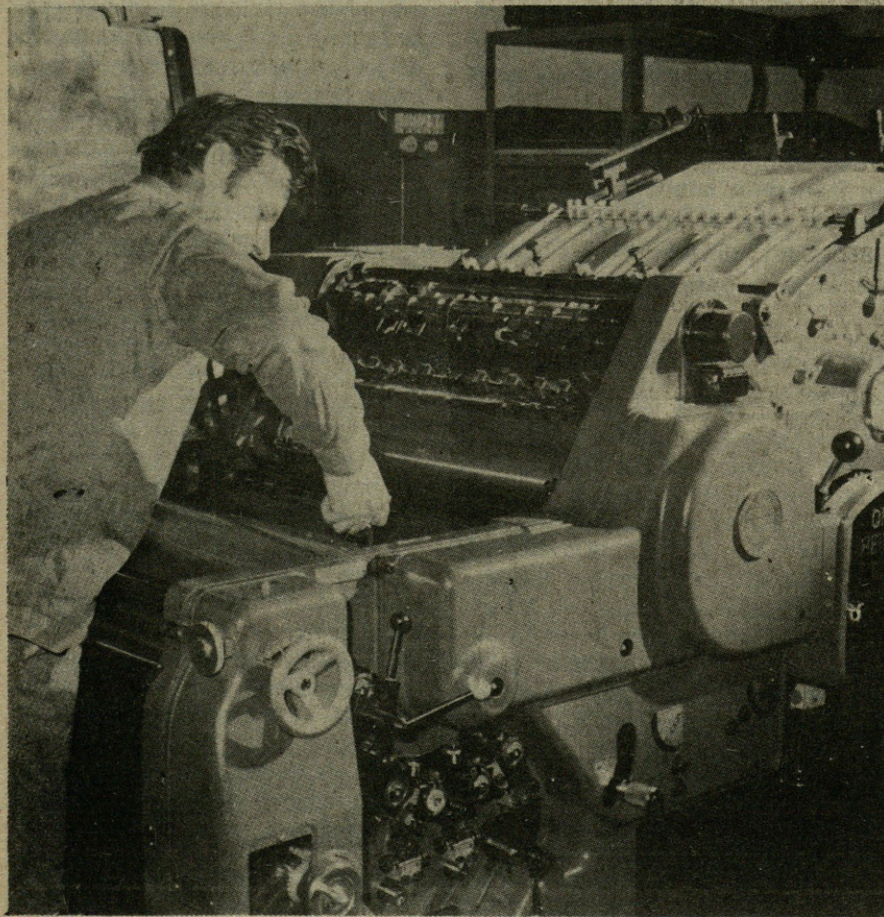
Eta egoera honen barruan iristen gara aurtengo Grafikagintzako langileen konbenio berritzera.

BIZKAIA EZ BESTE, ESTATUKOAREN BARRUAN

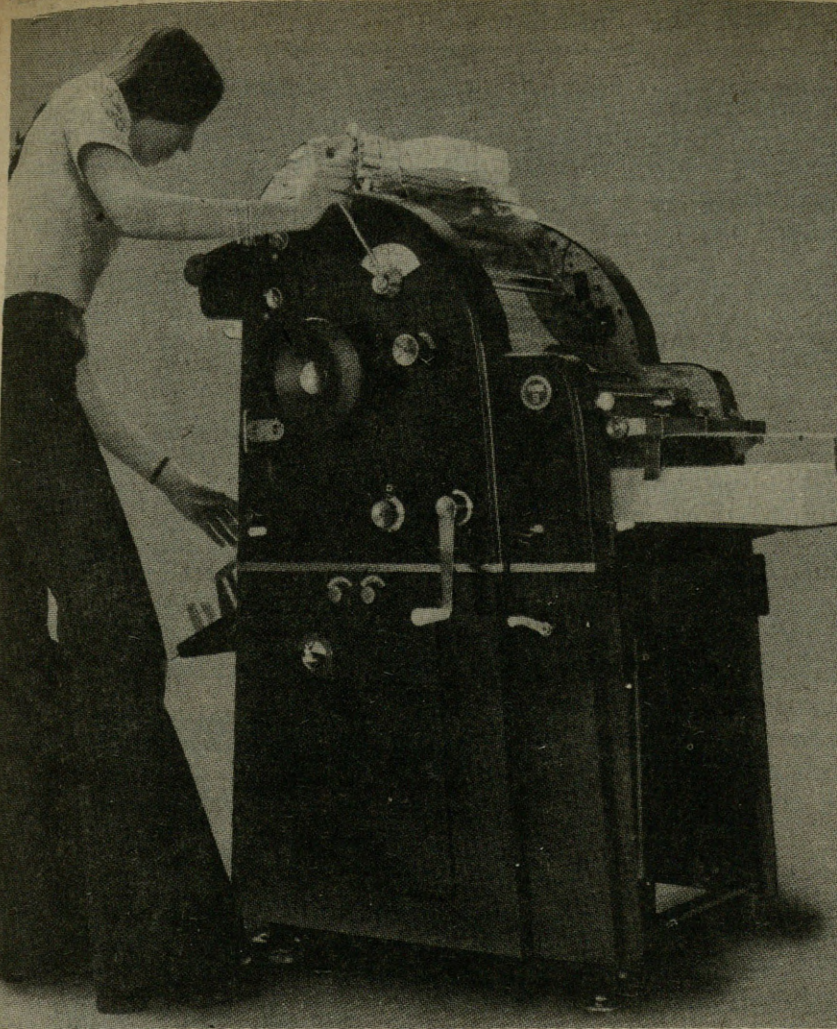
Azken bi aste hauetan egin da Estatu mailan Grafikagintzako konbenionaren berritzea. Beti bezala, sindikatu maioritarioak izan dira negoziaketak aurrera eraman dituztenak, baina Euskal Herrian oso jarraipen gutxi aurkitu dute grebako deiaeren aurrean, honek bere esplikazioa badu, batez ere Gipuzkoari dagokionez. Iaz, probintzi honetan, Paper eta Grafikagintzako konbenio probintzial bat aurrera atera nahian ibili ziren langile gehienak. Langile gehienak diogu, erdiak baino gehiago ez baitaude afiliaturik, grafikagintzako sektorean independenteen koordinadora batek funtzionatzen duelarik. Hauk izan ziren konbenio probintziala bultzatu nahi izan zutenak baina sindikatuak, batez ere maioritarioek ez zuten onartu nahi izan.

Sei hilabete iraun zuten elkarriketa hauk; UGT bilera batera bakarrik agertu zen, Comisiones eta ELA batera ere ez. Langileak honen aurrean sindikatuenganako amorru handiagoa hartu zuten eta azken greba honetan hau garbi geratu da. Usurbilgo Savasakoek konkretuki, grebara ez joateko, lehenengo arrazoia hau jarri zuten: sindikatuak ez direla errepresentatiboak, Martute-neko Envolturas Comercialesekoek planteiamentu berdinak erabili dituzte.

Dena dela, esan beharra dago, konbenio honetan puntu garrantzitsu bat egon dela airean, eta hau emakumeen tratamendu eta solda-tei dagokiona. Emakume eta gizonen berdintasuna eskatu da.

Gaur egun industrietarako katalogo eta horrelakoak egiten dituztenak dira hobekien dabiltzanak.

izan ere peoi batek 1,16 kalifikazioa duen bitartean, emakume ofizial batek 1,05koa du. Honen aurrean aipagarria da Grafikagintzako Federakuntzako Lehendakariak egin-dako deklarapenak: «**Duela 16 urte egin ziren gaur dauden kategori-hauk eta orduan emakume batek egiten zuen lanerako preparazio eta lan gutxiago behar zen**». Estatu mailan arlo honetan 110.000 langile dira eta hauetatik 90.000 greban

egon dira lehen aipaturiko eskakizun horren eta beste batzuren alde.

BIZKAIAN DENAK BATERA

Bizkaiko Grafikagintzako 3.900 inguru langilek duela hiru urtetatik konbenio probintziala dute. Lehengo ere konbenioaren lorpenaren alde burruka gogorak eramanak badira ere, aurtengoan ez dira erren

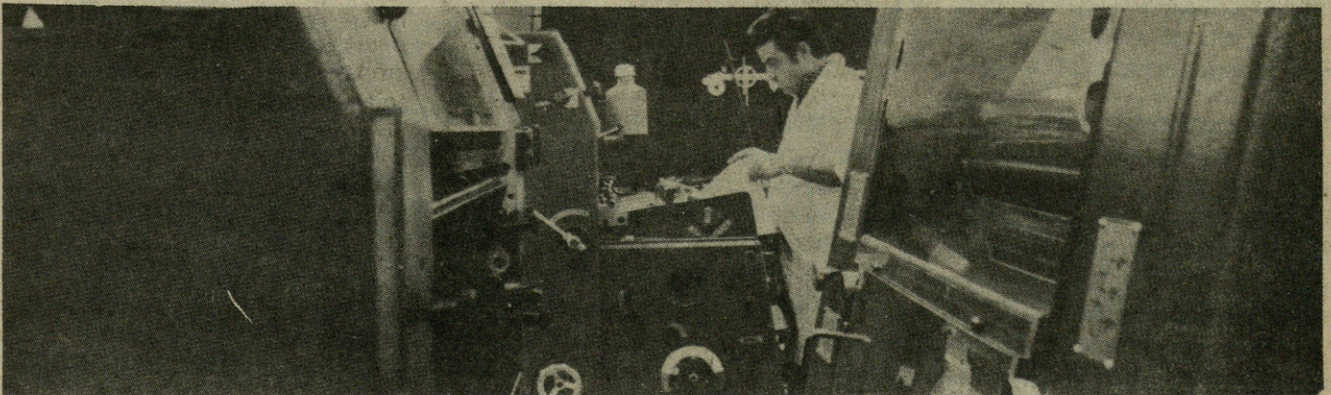
geratu. Apirilaren 25ean hasi zuten greba orokorrarekin jarraitzen dute gu lantxo hau idazten ari garen momentuan.

Estatu mailako konbenioan **beza**la, hemen ere punturik zailena emakume eta gizonezkoen berdintasunaren aldekoa dute. Baina mahai negoziatzailean dagoen batek esan zigunez, Estatu mailakoan baino **hobeakuntza** hobeak lortzeko itxaropena dute puntu honi dagokionez. Beste eskakizun bat ordu extrem inguruan dago. Gaur duten erregulapena mantentzea nahi dute, hau da: egunean 2 ordu, hilean 12 eta urtean 120rekin jarraitzea; hau omen da bide bakarra lanpostu berriak izateko eta ez orain dauden langileek denak betetzea.

Negoziaketak zailak izan dira, en-trepresa handietako patronala izan baita CEOEren bidez negoziaketak aurrera eraman dituen. Honen aurrean, empresario txikiak gogor altxatu dira; diotenez, hilabeteko greba mantentzeak en-trepresa txiki-tako zuloa handitzea suposatzen du, langileen eskakizunak justuak direla esanez.

Bitartean, langileek eguneroko batzarreak eginez jarraitzen dute eta egin dituzten manifestaldi eta beste burruka mota batzuetan jarraipen handia izan dute. Egoera horrela, hau esan zigun langile batek: «**Ara-zo hau ahalik eta lasterren konpon-tzea nahi dugu, langileok gogor jarraitzen badugu ere ezin dugu horrela jarraitu eta gerta daitekeenaren erresponsable bakarra patronala da**». Patronala aipatzean, handietakoaz ari zen.

L. AUZMENDI

NON GALDU DA ASKATASUN ADIERAZPENA? Hemen ez dago zentsurarik, askatasun osoa dugu. Konstituzioak pertsonaren eskubide guztiak gordetzen ditu. Horregatik ezin ulertu —edo gehiegi ulertu— berri batzu. Orain Catalunya-tik dator. Osorik katalanez argitaratzen den CANIGO aldizkaria eta bertako kazetari den Jordi Gil juezen aurrean salatuak izan dira, hark orain dela urtebete baino gehiago konstituzioaz idatziriko artikulo batengatik. «Espainiaren batasunaren» aurka joan omen daiteke.

Ez da lehen aldia CANIGOk horrelako problemarik duena. Pazifista baten lan batengatik prozesatua dago lehendik. Bestalde, Jordi Gilek beste prozesu bat du gainean konstituzioaz emandako hitzaldi batengatik. Eskubide guztiak garantizatu behar zituen legeria, edozer gauza harrapatzeko tranpa bihurturik.

NAFARROA EKOLOGIKOA. Hilaren 20an, eguzkiaren laguntzarik gabe, mila pare bat lagun, gehienak bizikletetan, batzu korrika, Iruñeako ingurualde guztian ibiltzera atera ziren, bizitzeko hiri ego-kiagoa errebindikatuz. Disfrazak euritakoen azpian gorde behar izan baziren ere, jendeak ez zuen atzera egin. Ez ziklistek eta ezta ere hauzo bakoitzean ongi etorria ematera irten zitzaizkienek ere. Hasserretutakoren bat ere izan zen: autozaleren bat, ziklistek enbazo egiten ziotelako —berak ez nonbait ziklistei—. Del Burgo ere ez zen gustora. Carlos III abenidako pasteleri batetan zegoela, zerbitzaile-rik gabe aurkitu zen, orduantxe pasatzen ari baitziren ibilaldikoak; gainera «Dónde están, no se ven, los ciclistas de UCD» entzun behar izan zuen.

Parte Zaharra bizitzeko egokiagoa izateko, poliziak alde egitea behar. Horregatik, trafikoko seinaleek grisak ibiltzea debekatzen zuten: zirkulo gorri baten barruan eta fondo zuriaren gainean bi polizi dibujatuta.

Harrigarria bada ere, festa inolako eragozpenik gabe bukatu ahal izan zen.

Baina egun ekologistak ez dira amaitu. Nuklear indarraren aurkako egun internazionala dela eta, ADMARek eta Euskal Herriko komite antinuklearrek bilkura bat prestatu dute ekainaren 3rako Tuteran. Honen konsignak zentral nuklearrik ez eta yankiak Bardeetatik kanpora izango dira. Zer esanik ez Euskal Herri guztiko jendeari dei egiten zaiola parte har dezan.

CONCENTRACION EN TUDELA
Domingo 3 de Junio - 11 h. - Paseo del Prad

**fuera yankis
de las Bardenas**

día internacional contra la energía nuclear
ADMAR - Comités Antinucleares de Euskadi

PSOEN ERE ISKANBILAK NAGUSI. Joan zen astean ospatu zen Madrilen Partido Socialista Obrero Españolaren XXVIII Batzarrea. Gu berri hau idazten ari garen garaian, puntu guztiak argitu gabe badaude ere, gauza asko dira gertatuak.

Epe motzera Batzarre hau, zabalago aztertuko badugu ere, gaurko honetan aztertu diren punturik garrantzitsuenak aipatuko dizkizuegu eta batez ere iskanbilarik handiena atera duen berria:

Felipe Gonzalez, orain arte alderdi honetako idazkari orokorra, ez da berririo kargu honetarako presentatuko. Eta erabaki hau, noski, Batzarre honetan gertatutakoaren soka besterik ez da. Asturiasko delegazioa izan da hautsak harrotu dituen, azken urte hauetan alderdiaren zuzendaritzak eraman duen gestioarekin bat ez dagoela esanez. Hemendik aurrera delegatuen arteko nerbioak zutitu egin ziren, marxismoari buruzko debatera iritxi zirenean bereziki eta bukatzerako 20%a bakarrik geratu zelarik aretoan. Autodeterminazioa ez da onartu, marxista izaten jarraitzen du, alderdiaren barneko tendentzi organizatuak ez dira onartu, bueno, hitz batean esanez, iskanbila izan da Batzarre honetako giroa.

Felipe ez bada hemendik aurrera idazkari Orokorra, ez dago zalantzarik gaur UCDren ondoren alderdi maioritario den honetan gauzak ez direla oso errazak izango. Denborari denbora, eta Felipek nahiko luken etika nagusituko balitz, bera izango litzateke berririo buruen buru.

Loiolako Herri Irratia: euskara gehiena sartzeak bere arriskuak baditu.

euskara noren hizkuntza? (V)

Aspertu gara zein euskara gutxi erabiltzen den azpimarratzen. Oraingo honetan beste gauza bat egingo dugu, hots, euskarazko irrats saioak non eta zein ordutan entzun ditzakezuen adierazi. Euskal Herrian dauden irrati guztien berri aste batetan ematea ezin dezakegunez gero, datorren zenbakian aurkituko dituzue falta diren irratiak. Lan hau egiteko irratietako langileen kolaborazio osoa izan dugu. Beraz, gure eskerrik beroena guztiontzat.

LOIOLAKO HERRI IRRATIA

7etatik - 9etara: **«Radio Reloj»**. Al-dizkariak dakarten euskara.

9etatik - 9,30etara: **«Meza»**. Euskaraz.

9,30etatik - 10etara: **«Zorion»**. Gai-xo eta zaharrentzat. Euskara hutsean.

10etatik-10,30etara: **«Radio Adour»**. Miarriztetik bidalitako irrats saioa. Frantsesez gehiena. Euskara oso gutxi.

11etatik - 12etara: **«Emakumeentzat»**. Azokak, prezioak, eguraldia e.a. dena euskara hutsean. Beste guztia erdaraz. 50 % baino gutxiago euskaraz.

12,15etatik - 13etara: **«Informazioa, eskelak, oharrak»**. Elebitasunez, bainan euskara gehiago sartzen da.

13etatik - 13,45etara: **«Informatiboa»**. Erdara gehiago erabiltzen dute.

13,45etatik - 14,30etara: **«Diska eskaintzak eta oharrak»**. Erdia, gutxienez, euskal musika.

15etatik - 17etara: **«Popular buenas tardes»**. Musika eskatzeko telefonoz hotsegiten duten guztiak ia beti euskaraz mintzatzen dira. Elkarriketak gehienbat erdaraz.

17etatik - 18etara: **«Vd. hace el programa»**. Nahiz eta izena gaztele-raz izan «aintzinako ohituraz» aipatzen digutenez, lokutoreek euskara hutsean hitzegiten dute. Musika saio honetan euskarazko kantak eta azken momentuko erdal musika sartzen da, entzuleak eskatu dutenari erantzuten baitzaio.

18,15etatik - 18,45etara: **«Ipar Euskaditik»**. Gehiena frantsesez egi-

ten dute.

18,45etatik - 19,30etara: **«Eskelak, oharrak»** euskaraz eta espainolez. **«Errosarioa»** euskara hutsean.

19,30etatik - 21etara: **«Bidez bidez»**. Euskal Herrian zehar eginiko elkarriketak. Frantsesez, espainolez eta euskaraz.

21etatik - 21,30etara: **«Hizkuntzak»**: euskaraz, ingelesez, frantsesez eta alemanez.

21,30etatik - 22etara: **«Gu euskaraz»** (astelehen, asteazken eta ostiralean). **«Baserria»** (astearte eta ostegunean). Euskara hutsean.

22etatik - 22,30etara: **«Euskadin gaur»**. Espainolez ia gehiena.

Beste zenbait irrats saio ere badira. Larunbatetan, 19,30etatik 21etara, **«Beti Jai»**, euskara hutsean. Igande goizean, 10etatik 11,30etara, **«Saski-Nahaski»**, euskara hutsean. Eta larunbatetan ere, 15etatik 15,30etara, **«Txirula-Mirula»**, euskara hutsean. Pelota partiduak, estropadak, herri kirolak, jaialdiak, e.a. bi hizkuntzetan edo euskara hutsean ematen dira. Futbola, ziklismoa... erdaraz. Loiola irratian, gaur, 50 % inguru egiten da euskaraz.

DONOSTIAKO HERRI IRRATIA

Loiolarekin batera emititzen dituzte programa asko. Eman dizkiguten datoen arauera, astelehenetik ostiralean ematen duten euskara, gutxi gora behera, hauxe da: 7etatik 17etara, ordu bete Madrildik erdaraz. Gainerako 9 ordutan 30 % bat euskaraz. Aste batzuetatik besteetara aldatu egiten da. Arratsaldeko bostetatik 24etara, hiru ordu inguru musikazkoak, gaurko musika, gaztelaniaz izaten dira; gainerantzeko 4 ordutan 45-50 % inguru euskaraz. Larunbatetan, 7etatik 15,30etara, ordu bete Madrildik; gainerantzeko 7 ordu t'erdietan 50 % enbat euskaraz; 19,30etatik 20,30etara, dena euskaraz. Igandeetan, 9etatik 14,30etara Loiolarekin batera emititzen dute; media bezala 50 % euskaraz. Hortaz gain, 15,30etatik 16,30etara ere euskaraz eginiko programa bat badute.

Era guztietako gaiak aipatzen dituzte euskaraz. Itzulpenik ez dute egiten. Edozein unetan sortzen da euskara, aurreesplikaziorik gabe.

Landu beharreko gaiak bezala euskaldunak ez diren deporteenak eta gaurko musika gaztearena aipatzen dituzte, euskarazko langile gutxi daudela nahi duten elebitasun osoko programazio egoki bat egiteko azpimarratuz.

BILBOKO HERRI IRRATIA

7etatik - 9etara: «**Jeiki Euskal Herria**». Publizitatea kenduz gero, hitzak eta diskak denak euskaraz. Euskaraz; batz bestea, 95 %.

9etatik - 10etara: «**Egunean eguneko**». Nahiz euskara zerbait gehiago erabili, elebitasunez. Txostenak eta publizitatea erdaraz gehienak. Musika euskaraz. Batz bestea euskaraz 50 %.

11etatik - 12 etara: «**Herriaren keina**». Eskualdeen buruz eginga da goenez gero, batzuetan euskara gehiago. Batz bestea 75 %.

12etatik - 1etara: «**Bizkaitik Bizkaira**». Hitzak eta musika dena euskaraz. Publizitatea askotan erdaraz. Batz bestea 85 % euskaraz.

13etatik - 14etara: Informatiboa. Euskara oso gutxi (5 %). Bizkaia-rako egiten denean, zertxobait gehiago.

14etatik - 14,30etara: «**Kultur Saioa**». Dana euskaraz.

15,30etatik - 17etara: «**Lagun ar-**

tean». Euskara apur bat eta musika euskalduna. Batz bestea 15 edo 20 % euskaraz.

17etatik - 17,30etara: «**Izan eta izango**». 30 % euskaraz.

19,30etatik - 20etara: «**Lorrazak**». Baserritarrei eskainitako irratz saioa. Musika euskalduna. Batz bestea 50 % euskaraz.

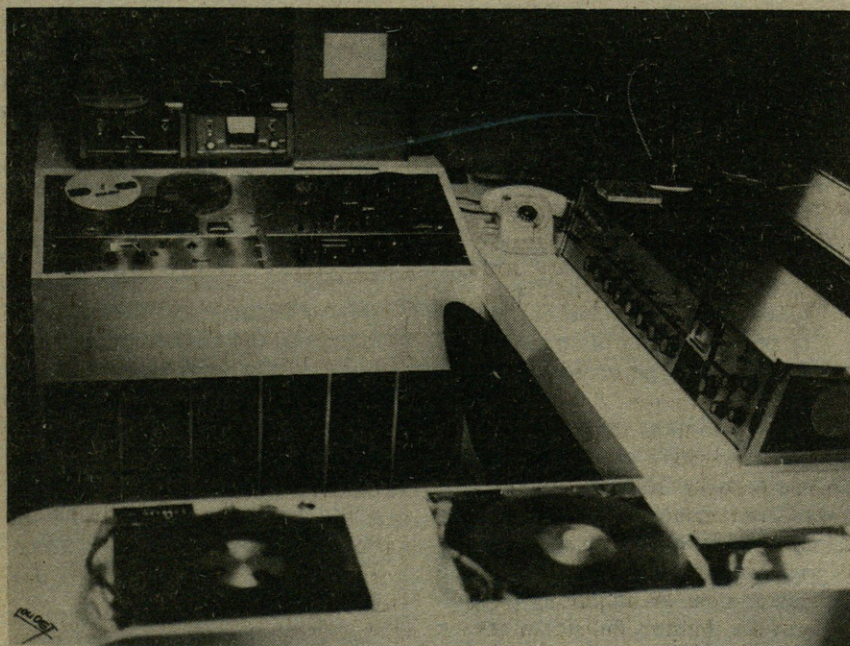
20,15etatik - 21etara: «**Sustraiak**». Testoetan 40% euskaraz. Musika rock girokoa. Euskal diskak ditzutenean sartzen dituzte. Goizeko 6etan hasi eta gaueko

12ak arte emititzen dute. Gorago aipatu ez diren orduetan «onda media»n emititzen dute. «Onda media»ko programazio normalean euskara oso gutxi erabiltzen da (soilik «Izan eta izango» eta «Sustraiak» dira euskal irrats saioak. Hori eta Informatiboetan ematen den apurra).

IRUIÑEAKO HERRI IRRATIA

Ez dute programarik euskaraz. Egunean zehar zertxobait euskaraz esaten omen dute. Elebitasuna lortu nahi dutela diote. Euskal musika dextente agertzen omen da. Dena dela, euskaraz nahi baduzue programa bat, igandeetan, 12,30etatik-14,30arte «**Ama Lur**» elebitasunez baina dena euskal musikari eskainitakoa entzun dezakezue.

P. I.

HOTS !

XALBADORREN BERTSOAK

Iparraldeko bertsolari taldea Xalbadorren bertsoen bilduma bat egitekotan da eta horretarako «**Odolaren mintzoa**» liburuan ez dauden bertsoak bildu nahi lituzke. Norbaitek baldin badauzka bidal ditzala idatziz edo magnetofonoieko zintetan helbide honetara: Leoni Xalbador. Urepele. 64.430. BAIGORRI edo ZERUKO ARGIAra bertara: Okendo, 22. DONOSTIA.

MAIXU BILA

Urrietako EGAPE ikastolak maixu bat behar du datorren ikasturterako, ahal delarik lehen maixutzan aritutakoa. Interesaturik legokeenak ikastolara bertara jo dezala.

IRAKASLEAK BEAR

Oiartzungo AURTZARO ikastolak eskolaurreko irakasleak behar ditu. Magisterioko titulua izatea eta euskara menderatzea esijitzen da. Interesatuak ondoko telefonora deizakezte: 355941, arratsaldeko 3,30etatik 7,30etara.

IPARRALDEKO HARPIDEDUNEI

ZERUKO ARGIAk zera adierazi nahi dizue, urteko harpidetza CREDIT AGRICOLEk Donibane Lohitzungo Xantakon duen ofizian ordain dezakezuela, Horretarako 150 liberako txeki bat eman behar duzue ZERUKO ARGIAren izenean.

Maiatzaren 16ko grebalariek irabazi zuten.

laster hauziz hauzi

Gure bizi guztian lehen aldiz Mendebaleko Berlindik Ekialdera pasatzen zen jendea ere bazegoela jakin genuenean, Andoaingo udaltxeko alkatea Tolosako hauzitegian deklaratu beharrean aurkitzen da, Oyarzabal Marchesi jaunaren azken lantxoaren ondorioz. Dena ez da tristemena izan behar eta, egun berean, 100.000 pezeta ordaindu ondoren, kaleratzen zituzten Arratiako Ignacio Aurrekoetxea, Jose Ramon Larrea eta Victor Ignacio Goti. Zenbat gauza gertatzen diren astetxo batetan!

LEGEA BAZTERTU NAHIZ

Goikoetxea eta Apaolazari estradikzioz ez zieten emango jakitean, pozik geratu zen jendea. Batzuk istiluak bukatzen zirela pentsatu nahiz, gehienek irabazi zutela sentituz, eman zitzaion amaiera maiatzaren 16an Bizkaia eta batez ere Gipuzkoan aurrera eramano grebaki, eta beste probintzietan eginko ekintzei. «Estradikzioari ez» oihukatu eta defendatu zutenak ira-

bazle irteten ziren. «Bai, baina kontuz e!» ohartarazten zigan sekula atsedenik hartzen ez duen horietako batek, «Hemendik aurrera neurri administratiboekin izan behar dugu kontu. Frantziako gobernuak ondo utzi nahi zituen bere juezak, hemendik aurrera estradikzio epaiketa gutxi egongo dira, errefujiatuak papeirik gabe utzi baititu. Poliziekirne erone behar gara». Eta arrazoirik ez zitzaiola falta guztiok lehenbaila jakitearren, ostiralean (hilak 18) hi-

ru errefujiatu atxilotzen zituen Hendai, nahiz eta gero libro utzi beharrean aurkitu.

«Zer gertatuko ote zen Madrilan epaitu zituztenekin?» galdetzen ziren maiatzaren 16ko grebalariek. Baina horri erantzunik emateko aukerarik ez dugu izan. Gustavo Acevedo, Victor Garay eta Ignacio Muruagari nolako zigorra botako dien epaileak ez baitute oraindik adierazi. Berdin gertatu da hilaren 18an epaituekin; Aldalur, Zurutuza eta Agirrek jakin dute Azpeitia eta Azkoitia aurrera eramano grebaren berri, baina ez hala haiei epaitzen zien hauziaren ondorioak.

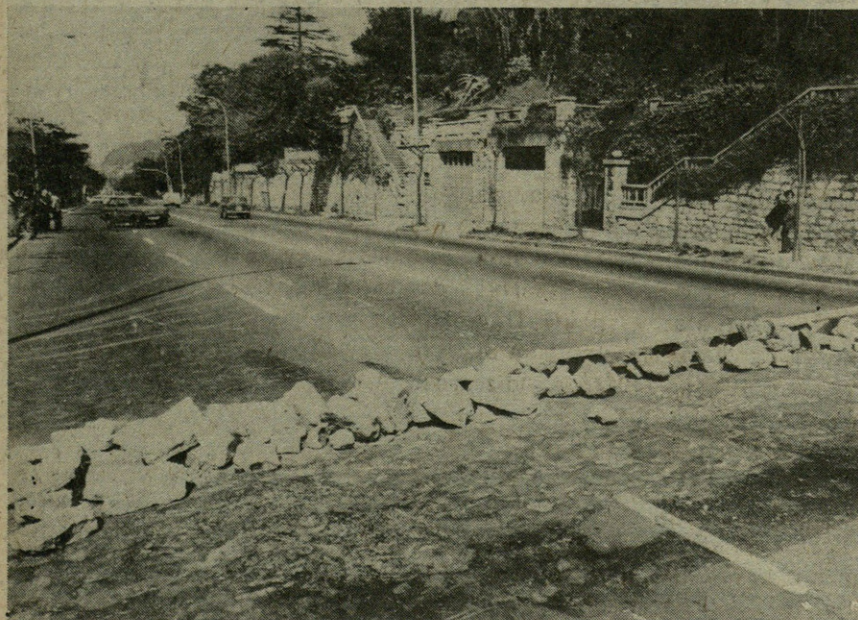
Eta hauzitat ari garenez, badira berri franko. Maiatzaren 29an Bittor Garay, Gustavo Acevedo, Pedro eta Domeka Lasarte eta Jose Luis Goenaga. Ekainaren 5ean «Aralar» komandoa osatzen omen zuten Flores, Lopetegi, Galarza eta Pelejero. Hil horren 8an lehendik atzeratua zutenen 18 gaizteak epaituko dituzte, eta 11n Alex Vidal, Matias Urretxu, Antonio Araujo eta Pedro M. Bilbao.

Eta horik gutxi direla pentsatzen dutenentzat, hona hemen orain arte jakin ahal izan ditugun besteak: Uztailaren 9an Muguruza, Agirre Garbarain eta Urrusola; eta hil horren 10ean, San Fermin festak erdi erdian harrapatuz, Elkarre, Morras (anai-arrebak), Ayerbe, Olano, Reparaz, Saez eta Martinez Apestegia. «Ezin da inolaz ere onartu» zioten iruñarrak, «berriro Sanferminak izurratu nahi dituzte». Eta hiri honetako udal-letxe osoa mugi erazi dute gobernadore eta behar den agintari guztiri fetxa aldatzeko eskaera egiteko. «Hori bai, aurreratu egin behar dute, bestela iraila arte ez baitute juezek lanik egiten» zioen HBko batek. Dena dela zenbakia hersten dugunean gauza oraindik zalantzan dago. **Barruan daudenak ere zerbait esan beharko dute...** zioen zentzudun batek. Ikusi behar, baina dena dela fetxa aukeratu duenak ez ditu San Ferminak asko maite.

EFIKAZIA EZAREN ESNAHIA

Franzisko Larrañaga Juaristi «Peru»ren gorputzari autopsia egina diote. Bere omenez Azkoitia eta Azpeitiako herria greban zegoen bitartean, horretarako frantses gobernuak aukeratu zituen sendagileek zauriak aztertzen zituzten. «Oraindik ez dakigu nolakoak izan diren ondorioak. Legalki hilabete bat dute sendagileek informea aurkezteko. Dena dela, jakin ahal izan dugunez sendagileek oso interesaturik daude gertakizunen lekua aztertzeke eta horrek zerbait adierazi nahi du».

Goikoetxea eta Apaolazari ez diete estradikziorik emango.

la iruditzen zaigu» zioen Christiane Fandok, Larrañagaren familiako abokatua.

Guk ez dakigu ezer, baina badirudi hori aztertzen polizi frantsesak hilaren 19an antolatutako «operación filtro» egitean baino askozaz efikazia gutxiago adierazten duela. Zerbaitetik izango da. Eta gauza berdina sumatzen hasiak gara Tomás Hernández errefujiatuari gertaturiko bahiketari buruz. Inork ez dugu erantzun 68 urteko gizon honen suerteari buruz galdetu dugunean... Azken denbora honetan ez dute gauza onik motozikletatan Hendaian dabiltenak. Lehenik «Peru», gero Tomás Hernández lekuko batek zioen.

POLITIKA OFIZIALA PLAZARATZEN

Aste honetan gehiena aipatu den gaia Gernikako autonomi estatutoren eta horren inguruko iskanbilen izan da. «Herri Batasuna es ETA» Marcos Vizcayak adierazten zuen bitartean, mundu guztia galdatzen zen zer esango zuen koalizio honek Junta Generaletan parte hartzeari buruz. Euskadiko Ezkerra autonomiaren aldeko kanpaina egiten hasia zen ETA(M)ek Junta generaletan ez zela parte hartu behar bere eritziz esan zuenerako. HBeren barruko alderdiak badirudi eritzi desberdinak dituztela, baina basearekin beti kontaktatu behar dela eta, asanbladak erabakitzen duenarekin gelditzeko prest agertu dira guztiak, eta koalizio bezala eskatua dute aukeraturako guztiri Gernikako autonomi estatutua atzera botatzeko.

Bitartean gobernu espainoleko «Consejo de Ministros»-ean José Sainz poliziaren zuzendari orokorra izendatu zuten, eta maiatzaren 17ko EGINen irakurtzen genuenez «Los parlamentarios vascos bombardearon Lemoniz». Ez, parlamentariak ez dira oraindik lehergailuekin lanean hasi. Parlamentariak, izenak adierazten duen bezala, Madrilgo Parlamentuan «Plan Energético Nacional» delakoaren aurkako lanak aurkeztu zituzten. Zer nolako ondorioak izango dituzten aurkezpen hauek ikus-teke dago oraindik.

P. IPARRAGIRRE

EGUNA: OSTEGUNA 10 JUEVES
DIA

ORDUA: GAUEKO 10 DE LA NOCHE
HORA

ENTZUN / ESCUCHA
HOY

OSINA IRRATIA

MAIZTASUNA / FRECUENCIA FM 102,5 Mhz

GAIAK-TEMAS:

- * Amara Bernko arazoak
Problemática de Amara Nuevo
- * Amnitiaren aldeko atea
Semana pro-Amnistia

osinaren erredura

Martxoaren 1ean entzun zitzairen lehenengo aldiz. Ez da irrati pirata bat, ez dira pasota batzu; adierazpen askatasunaren alde daudenez, komunikabide mota bat aukeratu dute hau errealitate bihur dadin. Herriko jendea da, hauzoetako arazoak bizi dituzte, talde zokoratuen bururakarekin lotuak daude; hauen berri emateko, gure herriko errealitatea den bezala agertzeko, OSINA IRRATIA antolatu dute. Hemendik aurrera eta poliziak harrapatzen ez dituen bitartean —dakigunez hauen atzetik omen dabilta jo eta ke—, ostegunero gaueko hamar t'erdietan «Frecuencia Modulada»n, 102, 5 megaziklotan entzun ahal izango ditugu Donostian zehar.

Europako zenbait naziotan, Italia eta Frantzia

lekuko, aspaldidanik funtzionatzen dute mota honetako irratiak, gaur «Irrati Libreak» deitzen zaie. Estatu Espainolean ere, beste leku batzuetan martxan daude; kasurik ezagunena Barcelonako «Onda Lliure»rena dugu. Azken egun haue-tan izan dugu berriro hauen berri: poliziak bigarren aldiz prezintatu die irratiak.

Euskal Herrian OSINA dugu lehena, baina jakin dugunez beste batzu denbora gutxi barru sortzekoak dira. Azkenaldi honetan adierazpen askatasunetaz hainbat hitzegiten denez eta esperientzi berri hau bide horretan pauso bat izan daitekeenez, gure gaurko elkarrizketa OSINA IRRATIKO langile batzurekin egin dugu.

Z.A.—Nola sortu zitzaizuen irratibat antolatzeko ideia?

—Ideia ez zen gurea izan, beste batzuenak baizik. Lan honetan sar-tzea gonbidatu ginduzten eta honela egin genuen eta gustoz noski. Ha-sieran bi programa egin genituen, bata presentazioarena, lhauteriak baino bi egun lehenago eta bigarre-na emakumeei eskainia izan zen. Joan zen astetik, astero emititzen hasi gara, orduerdi bat. Arazo tek-nikoengatik ezin dugu sarriago eta denbora gehiagoz emititu.

**Z.A.—Nola zaudete banaturik, zer e-
struktura duzue?**

—Alde batetik talde teknikoa da-
go; bestetik gu, programa grabatzen
dugunok eta gero, hauzoetan, talde
zokoratuetan sartua dagoen jendea,
informazioa pasatzen digutenak eta
askotan ere programak beraiek egi-
ten dituzte; grabatuta ez bada ere,
idatziak pasatzen dizkigute.

**Z.A.—Jakin badezakegu behintzat,
zenbat zarete beraz denera?**

Programak egiten eta grabatzen
zortzi gara, talde teknikoa ez dakigu
zenbatek osatzen duen, ez ditugu
ezagutzen eta gero hauzoetan da-
goen jendea dextente da.

**Z.A.—Zuek zergatik onartu zenu-
ten proposamena, zer ideiak bultzat-
turik?**

—Italia eta beste nazio askotan
sortu dira marginatu taldeentzako
irradi libreak eta hemen ere ahal zi-
tekeen horrelako irratia bat sortzea;
Estatuko beste puntu batzuetan ere
sortu direnez, hemen ere sortzea
posible zen.

Kontutan eduki behar da baita,
gaur ditugun komunikabideak, irratia,
telebista, etab... guztiz manipula-
tuak daudela, arazo asko ez dutela
ukitzen, emakumeak direla, homose-
sualak, etab... Suarez eta horrela-
koetaz dena esaten da, baina beste
arazo asko ez da ukitzen.

**Z.A.—Komunikabideen manipula-
zioa alpatu duzue, baina zergatik
irradi bat eta ez aldizkari bat adibid-
ez?**

—Noski, komunikabiderik indar-
tsuena telebista da, ondoren irratia;
errebistek askoz zabalkunde gutxia-
go dute. Lantoki, hauzoetan beren

contra informacion contra informacion

bono de
apoyo para
la creacion de
una emisora

ONDA
LIBRE

contra informacion contra informacion

Barcelonako ONDA LLIUREkoek finantzatzeko hartu duten bidea.

arazoei erantzuten dien zenbait al-
dizkari sortu da baina kontuan izan
behar da Estatu mailan 10 milioi
pertsonak entzuten duela irratia eta
aldizkariak irakurri berriz 2 milioi
inguruk; garbi dago askoz indar han-
diagoa duela irratia.

**Z.A.—Marginazioarekin edo zoko-
raketarekin jarraituz, zer gai edo
arazo daudela zokoratuenak gaur
ikusten duzue?**

—Hauzo Elkarte eta horrelako
gauzek indar handia izan eta noski
dute; herri batean garrantzi ederra
dutenak, emakumeak, antinuklearrak
antimilitarrak, homosesualak edo
EHGAMEkoak dira; irratietan hauen
gauzak ez dira entzuten edo entzu-

ten badira ere moztu egiten zaie
edo beste ikuspegi batetatik azter-
tzen dira. Ejerzitoaren aurka adibi-
dez ez dute hitzegiten, edo hitzegi-
terakoan gauzak moztu egiten dituz-
te.

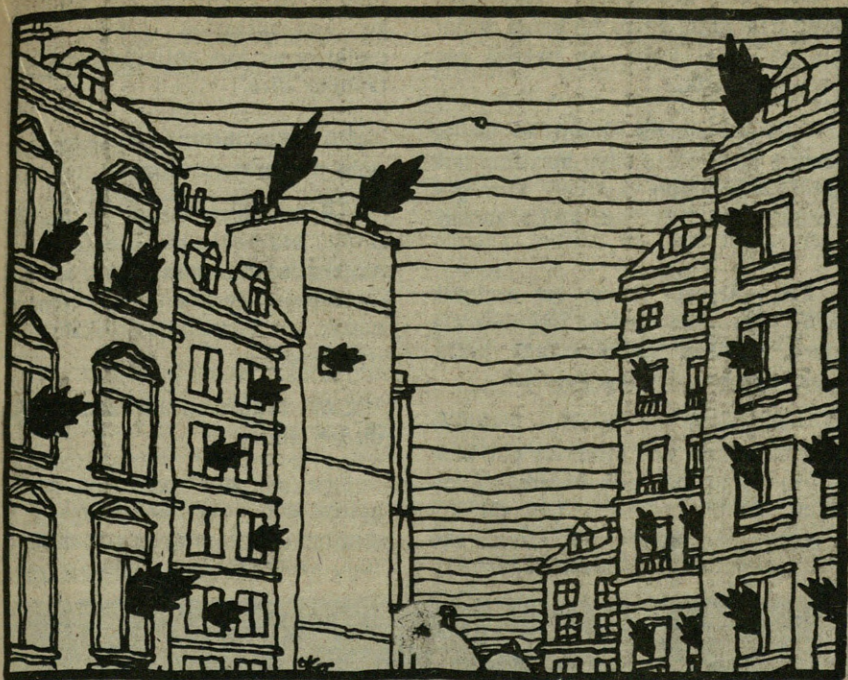
Hau nolabait ez dadin gerta, guk
egiten duguna hau da: taldeak be-
rak presta ditzala gaiak, esan deza-
tela nahi duten ikusmoldeak; guk
egiten dugun gauza bakarra koordi-
natzea da.

LEGEZTATZEA BAI ALA EZ

**Z.A.—Lege aldetik, zer egoeratan
aurkitzen zarete?**

—Noski, guztiz ilegalak gara. Gu-

Honela ikusi zuen Olariagak EGINen OSINA IRRATIA.

re artean planteiatu genuen legeztatzea ala ez eta ezezkoa erabaki genuen.

Z.A.—Baina zuek egin nahi duzue-na egiteko, legeztatzeko posibilitaterik bai al duzue?

—Legeztatzea behar bada posible izango litzateke, baina kontutan hartu besterik ez dago zer gertatu zen adibidez Els Joglars taldearekin, legeztatuak bai, baina atzetik egurra. Hau da, legeztatuak egonda, zentsuraren azpitik jokatzeko duzu eta ez da ezer gertatzen ala nahi duzuna esaten duzu eta egurtzen zaitue, beraz... Lehenengo kasuan mugitzen dira gaur arte dauzkagunak eta guk ez dugu nahi bide horietan mugitu.

Z.A.—Legeztatzeak zer alderdi on ekarriko lizueke?

—Alderdi onak, ba lokal legal bat eduki ahal izango genuke eta neurri honetan posibilitate gehiago noski, baina betikoa, zentsura etorriko litzateke.

Alderdi txarrak ere egongo lirateke, legeztatuak egonik gaurko egoeran baino gutxiago iraungo genuke. Lokala adibidez denbora gutxi barru popatik hartzera bidaliko ligitake.

Z.A.—Momentu honetan ilegalitatean zaudetenez, nola mugitzen zarete, zer alderdi on daukazue?

—Noski, arazo pilo bat sortzen zaigu, baina gutxienez zentsurarik ez daukagu eta hau da gauzarik positiboena.

Baina esan beharra dago behin ba-

tean geuk zentsuratu genuela geure burua.

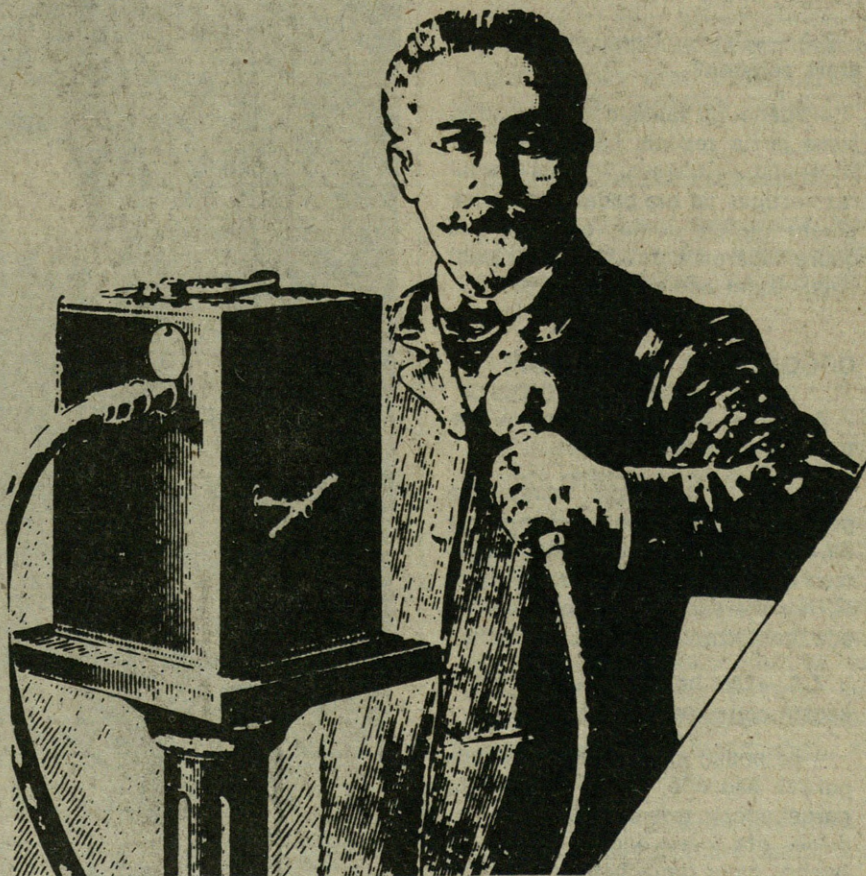
Z.A.—Zentsura mota guztien aurka zaudete eta zeuek zeuen buruak zentsuratzen dituzue, nola uler daiteke hau?

—Zentsuratu genuen gaia burruka harmatua izan zen eta kontuan hartu behar duzue lehenengo emisiorako zela. Nik behintzat zera pentsatu nuen: ezin ginela goitik hasi, behetik hasi eta pixkanaka pixkanaka joan behar ginela goraino iristeko, lehenengo egunean gai hau kanporatzea jendearentzat nahiko kortantea izan zitekeen.

Z.A.—Legalizatu gabe etorkizunik ikusten al duzue?

—Begira, egurra eman nahi badigute orain dute garaia, bakarrik bai-kaude; gehiago sortzen doazen neurrian zailago izango zaie. Dena dela orain arte harrapatu ez bagaituzte, nahi izan ez dutelako da. Dakigunez oso erraza da irrati hauekako bat dektatzea, poliziak badauka kotxe bat horrelako irratiak non dauden ikiteko.

Bestetik, uste dugu guri egurra

40-60.000 pta. kostatzen dira gailuak.

emango baligute jendearentzat oso gogorra izango litzatekeela, eta gogoratu berriro Els Joglarsen epaiketaren inguruan sortu zen iskanbila.

Z.A.—Eta zergatik Donostian eta ez beste hiriburu edo herri batetan?

—Lehenengo arrazoiak oso ximpleak dira, emititzeko tresnak Donostian dauzkagu, eta gu Donostian bizi gara; beraz logika honengatik bakarrik emititzen dugu Donostian eta Donostiarako, hemendik kanpo ez baita entzuten.

Planteiatua genuen noiz behinka herrietara joatea, adibidez gai bat edo saio bat Erreterian grabatua balego haruntz joatea, baina oraingoz ez dugu egin eta honen aurrean guk nahi genukeena zera litzateke, hauzo batzar bakoitzak bere irratia montatzea, Bilbo, Arrigorriaga, Araba, Tuteria, ahal duten guztiek egin dezatela.

Z.A.—Badakizue norbait ideia honen atzetik ote dabilen?

—Bai, Bilbo, Tolosa eta Gasteizen badakigu ideia horrekin dabiltzela eta laster izango dira martxan, ia beste batzuk ere etsenpluarekin jarraitzen diren.

Z.A.—«Osina» izena nondik nora ateratu zenuten?

—Bueno, gu taldean sartzerako ia izena jarria zegoen, baina guri asko gustatu zitzaigun. «Osina» erdaraz «ortiga» da eta badakizue honek pikatu egiten duela, ez?, ba guk geure lanaren bidez hau lortu nahi dugu. Izena oso majoa da, ez?

GOGOA, LANA ETA GAILUAK

Z.A.—Zer behar da horrelako irratia bat antolatzeko?

—Noski, lehenengo, asmoa eta gogoia. Bigarren, aparato bat behar da, 40-60 mila pezeta inguru kostatzen da, baina hemen ezin dira erosi, horretarako Italiara jo behar da edo behintzat handik ekarri behar.

Z.A.—Eta beti zuena bezain alkantze gutxikoak izaten al dira?

—Ez noski, askoz alkantze handigokoak badaude, baina noski askoz garestiagoak, tresna zenbat eta handiago eta garestiagoa izaten da. Bueno, gailu hauk hemen ere egin daitezke, baina asko jakin behar da eta kalitatea ongi zaindu.

Z.A.—Gu ahalegindu izan gara zuen irratsaioa entzuten baina oraindik ez dugu lortu, ez dakigu zer demontregatik.

—Irratia polizia entzuteko jarrita izango duzute eta kasu horretan guk emititzen dugun puntuan ezin gaituzue hartu, hori gertatuko zaizue, ez?

Z.A.—Arrazoi duzue eta oraindik zuen lana ezagutzen ez dugunez eta gure irakurle gehienentzat baita, nola osatzen dituzue saioak?

—Hasieran informazio orokorra ematen dugu eta ondoren gai konkreto batzu, bat edo bi ematen ditugu. Adibidez 27an «Día de las Fuerzas Armadas» da eta 24eko irratsaioan antimilitarren eritzia sar-

tuko dugu. Ekainaren 3an Bardenas-ko konzentrazioa izango denez maiatzaren 31n antinuklearrak mintzatuko dira.

Z.A.—Eta informazio orokor hori, nola elaboratzen duzue?

—Berri batzu zuzenean jasotze ditugu eta beste batzu egunkari eta aldizkarietatik, baina kasu guztietan ez ditugu berriak hutsik ematen, baizik eta zertxobait kritikatuak eta ironizatuak.

Z.A.—Programa direktoan egiten duzue ala ez?

—Ez, ez, guk programa grabatu egiten dugu eta gero teknikoak arduratzen dira emisioaz, guk ez ditugu ezagutzen eta haiek ez gaituz-

"Osinak erre egiten du, ez? Ba guk hori lortu nahi dugu."

te ezagutzen, guztiz konpartimentatuak gaude.

Z.A.—Eta lan hau artearenganako maitasunagatik ala nola egiten duzue?

—Noski, guk ez dugu xentimorik irabazten, gehiago da, lana egiteko guk jarri behar dugu dirua, bidaiak, materiala, etab...

Z.A.—Mota honetako beste irratietan berdin funtzionatzen dute ala ez?

—Ez, Italian adibidez asko profesionalizatuak daude, soldata eta guzti irabazten dute, baina hemen ez dago horrelakorik pentsatzerik ere. «Radio Lliure»koak adibidez subentzionatzeko bono batzuk atera zituzten, gu ere horrelako zerbaitetan pentsatzen ari gara.

IRRATI EUSKALDUNA IZAN NAHI

Z.A.—Entzun duen jendearen berri izango duzuenez, zer eritzi jaso dituzue?

—Hasteko gauza bat esan nahi dizuegu: jendeak ez daki gu garela irradi honetan gabiltzenak, baina noski beti enteratzen zara. Entzun, esaten dutenez ongi entzuten da, bai zentroan, bai inguruko hantzietan; saioak zer moduzkoan diren? Alde horretatik, egia esan, ez daki gu jendeak zer pentsatzen duen, dena dela uste dugu jendeari ideia ongi iruditzen zaiola. Denbora gehiago behar da, irratsaio gehiago eskaini behar ditugu eritziak jasotzeko.

Z.A.—Eta konpetentziko beste komunikabideek, zer esan zuten?

—Denetik egon zen; HERRI IRRATIko Mariano Ferrerek ironi askorekin hitzegin zuen, baina lagundu ere egin digu batez ere ondaren berri ematerakoan: DEIAk «emisoira pirata» bat ginela esan zuen; EL PAISEk, zirudienez ETAp-mkoak ez ginela; EGINek lehenengo irratsaioaren laburpen bat eskaini zuen; ba, norbaitekin pasada kenduta, ongi. Gero EIAkoak ginela ere norbaitek esan zuen, gehiago da, EIAko norbaitek gainera hau egia zela sinistutu zuen: «Zuek EGINekin geratu zarete baina guk irradi bat antolatu diagu» esan omen zion EIAko batek HBko bati.

Z.A.—Beste gai batetara pasaz,

euskara eta erdara, nola erabiltzen dituzue?

—Guk nahi genukeena gehiena euskaraz hitzegitea litzateke, baina oraingoz erdia euskara eta erdia erdara erabiltzen dugu. Egia da baita, oraingoz gaiak prestatu dituztenak gehienek erdaraz egin dituztela baina guk prestatzen duguna bietara joaten da, ez itzulpenak, ontuz.

Z.A.—Zuetako norbait lehenago aritua al da horrelako lanetan?

—Ez, guk orain arte jendaurrean hitzegin dugunean batzarretan eta horrelakoetan izan da, bestela ez dugu inongo esperientziarik, gure artean ez dago esperientzia duen inor. Gainera, lehenago genizuen, programak guk ez ditugu egin nahi, arazoa bizi dutenak egitea nahi dugu.

euskal irradi librea lagun ezazu

Z.A.—Taldee lanaren erresponsabilitatea uzteak panfletariasmooaren arriskua ezin al dezake ekar? Nola ikusten duzue hau?

—Bai, egia da, askotan erortzen gara panfletariasmooan; kasu batzutan lanak arintzeko olerkiak sartu izan ditugu, baina... musika ere sartzen dugu. Bai, lan asko panfletto modura egiten dute; esaten diegu ahalik eta arinenak egiteko baina batzuek lortzen dute, beste batzuk ez.

Z.A.—Alderdi politikoen eritziak ere jasotzen al dituzue?

—Ez, oraingoz norma bezala ez dugu alderdiekin gauza honetarako harremanetan jarri nahi, oraingoz hitza mugimendu herrikoia baka-rrik izango dute; bestetik pertsona anonimoek elkarriketak egitea ere nahiko genuke, arratsalde batetan parke batetan dauden emakumeekin adibidez, edo zaharrekin, etab... baina oraindik, hauk ideiak besterik ez dira, aurrerago, martxa hartzean egingo dugu.

Z.A.—Sortzeko diren beste irratiekin, baduzue harremanik edo zerbait egiteko asmorik?

—Batzuekin bai, tamalez oraingoz nahiko gutxi dira bainan daudene-kin hor gabiltza eta aurrera begira Euskal Herriko Irrati Librearen Koor-dinadora edo horrelako zerbait antolatuko dugu.

Z.A.—Eta Estatu mailakoekin?

—Bai, baina oso informalak, Valencian badago bat, Barcelonako Lliurekoak badakizue nola oso gaizki dabilten.

ALDERDIKERIARIK EZ

Z.A.—Ideologikoki talde homogeneo bat zaretela esan al dezakegu?

—Ideologi mailan desberdintasunak badaude noski, baina denok dauzkagu printzipio batzu eta horien arabera mugitzen gara. Batzuk HBren sinpatizanteak gara beste batzuk EErarenak, baina oraingoz ez dugu inongo arazorik izan egin dugun lanean eta printzipio minimoak errespetatzen jarraitzen badugu, ez dugu arazorik izango.

Z.A.—Eta ez al duzue alderdieta-ko jendea sartzeko arriskurik edo posibilitaterik ikusten?

—Begira, kasu hauetan badakigu zer gertatzen den. Lokal batekin eta seriozki hasiko bagina, ziur sartuko edo gutxienez ahaleginduko liratekeela noski hauei bidea isten ahaleginduko gara. Gaurkoz horrelako arriskurik ez dago, baina noski arrisku hori ikusten dugu, bai.

Z.A.—Lana egiten duzuen guztiok hemen zaudetenok bezain gazteak al zarete?

—Bai, denok 30 urtetik behera dugu.

Z.A.—Eta emakumeen errepresentazioa, nola dago?

—Ondo, erdi eta erdi gaude. Grabazioko taldean lau mutil eta lau neska gara.

Z.A.—Zer bide erabili dituzue eza-gutzero emateko?

—Lehenengo programa egin aurretik EGIN eta DEIaren bidez agertu ginen, bigarrenarako ere bide berdina eta ondoren kartelak jartzen genituen. Bestetik, astero irratsaioa bukatzen dugunean urrenko aste-koaren berri ematen dugu. Ostegu-

nero hemendik aurrera gaueko hamar t'erdietan, «Frecuencia Modulada»n 102,5 megaziklotan.

Z.A.—Programa bat grabatzeak lan asko suposatzen al du?

—Bai, dexente lan suposatzen digu oraingoz. Askotan gauza bat grabatzen duzu, gaizki irtetzen zaigula, berriro berratu eta grabatu, etab... Bestetik egiten ditugun bilerak ere denbora asko eramaten digute.

Z.A.—Agertu dezakezue pixkabat zer tresna erabiltzen dituzuen grabaketatan?

—Oso sentziloa da. Zuek dauka-
zuen magnetofonoa baino txarragoa

erabiltzen dugu, honekin grabatzen dugu programa, gero zinta zuzenean emisioko gailura doa. Erraza, ez da?

Z.A.—Teknikoak ere esperientzi-gabeak dira ala ez. Horrelako tresna bat, erabiltzen jakin beharko da, ez?

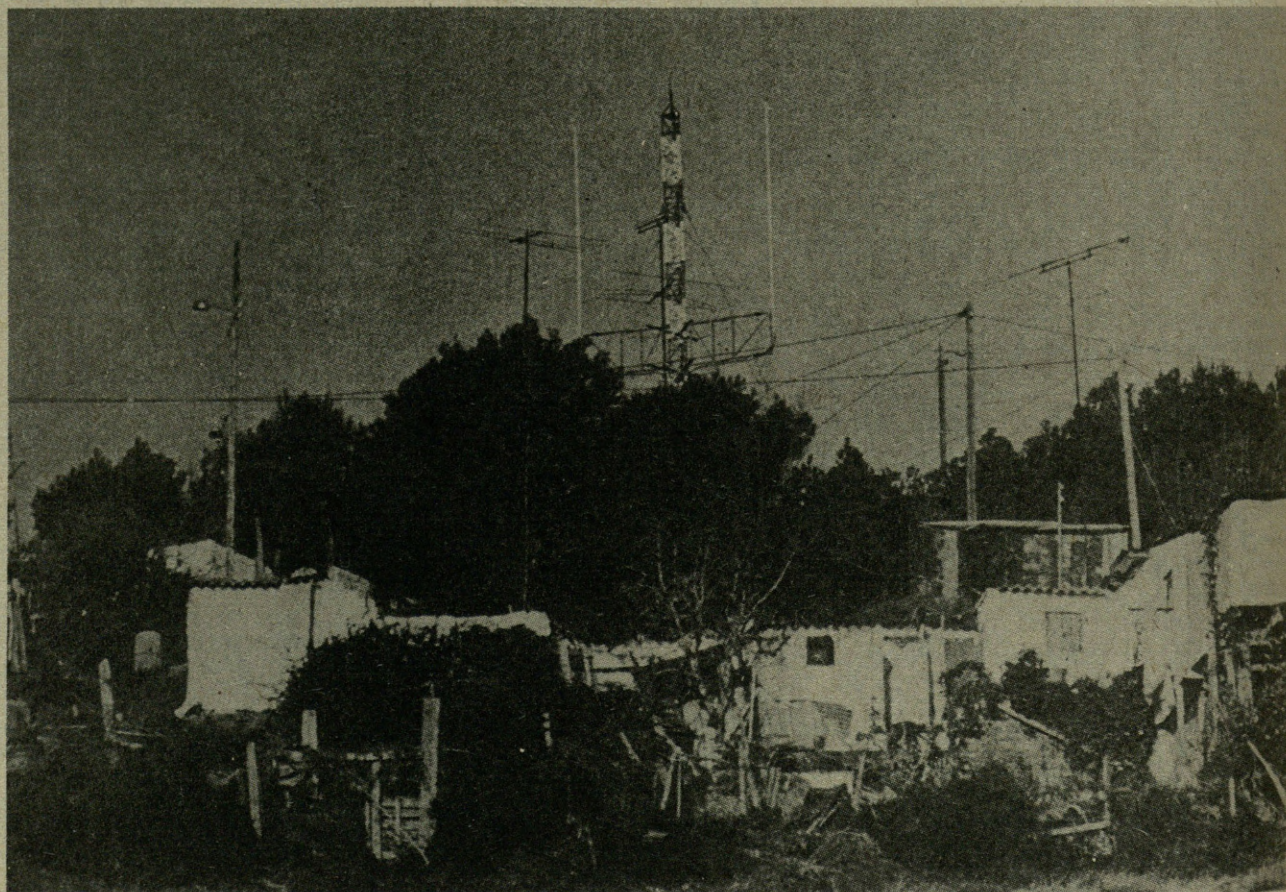
—Ez, badaude gailu horien berri dakitenak. Eta hemendik esaten dugu, norbaitek asmoa badu horrelako irrati bat antolatzeke, nola edo hala gurekin harremanetan jar dadila eta gustora erakutsiko diogu eta ahal dugun neurrian laguntzeko prest gara.

Z.A.—Baina nortzuk dira irrati horretako langileak?

—Nahi duzu askok esaten dutena jakitea? Ba begira, batzuek diote-nez pasota batzuk gara, beste batzuk akaratatzat jotzen gaituzte. Baina ez gara ez bata eta ez bestea. Badakizu, herri honetako ohituren barruan sartzen da hau ere, hau da, etiketazioa.

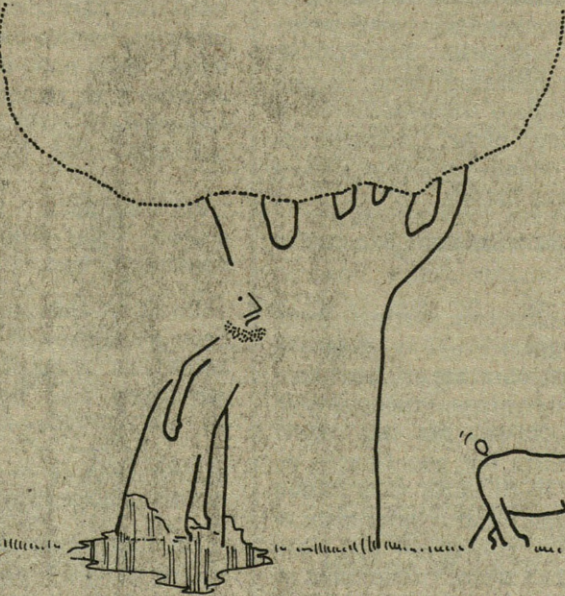
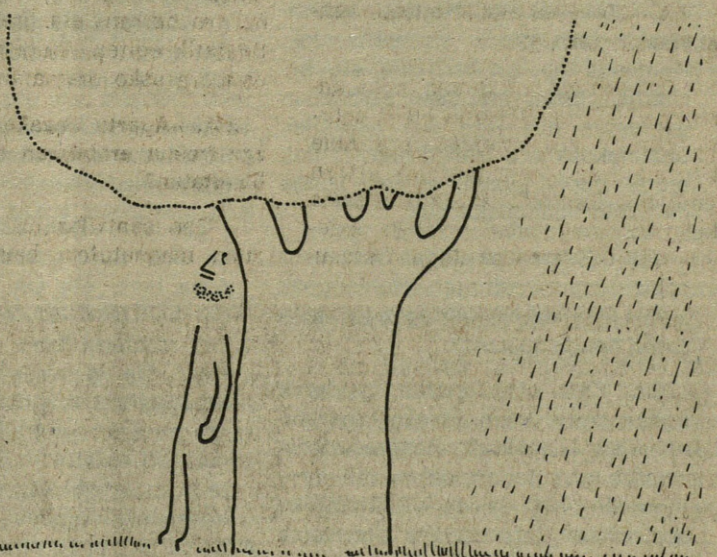
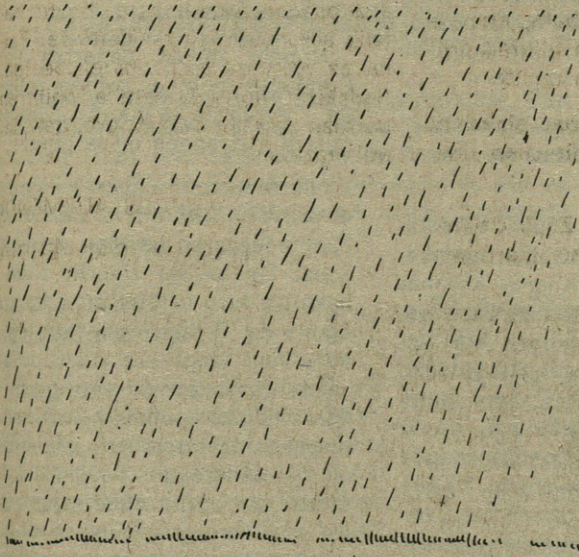
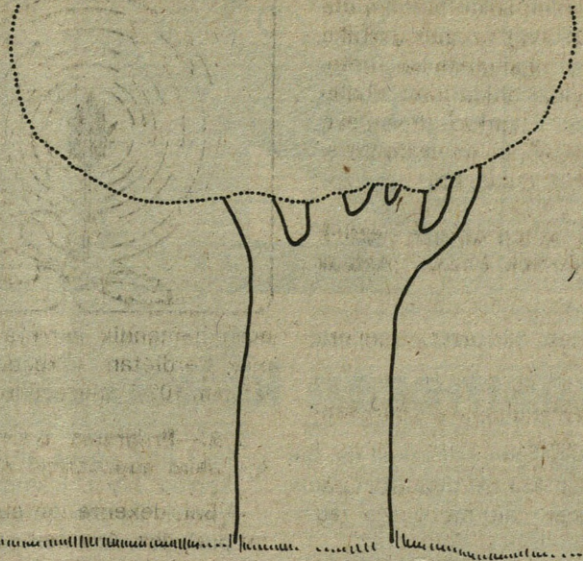
LURDES AUZMENDI

ELIXABETE GARMENDIA

“Gaurko komunikabideak oso manipulatuak daude; arazo asko ez dute ukitzen.”

Iarrarte

on kosmeren kontu zaharrak

Jok.—Gaurkoan ezinezkoa da, baina, On Kosme, zure garaietan «jauntxokeri» asko eginak omen zerate apaizok herrietan. Egia ote?

On Kos.—Euskal Herrian, ainbesteraño izan denik ez zeritzaidak. Hemengo apaiza herrikoia eta herriaren alboan eta bere zerbitzuan gehinetan bizi izan duk nereko. Beztelakoak ere izan direla...? Bai, motel; odolki guztiak on onak izatea mirakulu haundiegia duk.

Jok.—Santander aldean bost urtez apaiz izana zaitugu; Hemengoak baino jauntxokeri gehiagoz jokatzeko zuten hango apaizek?

On Kos.—Astakerizko galderak egiten dituk, Jokin. Etxekoak gorahipatu eta kanpokoak mespresiatzea, ez duk giza legea. Jakin zak nere inguruan bizi ziren Santanderko apaiz haiek jatorrak eta herrikoiak zirala eta politika aldetik pentzakeraz gustiz desberdinak izanik, senidetatzat hartu nindutela. Baduk ordea gauza bat arrigarria: Guardizibilak apaizentzat zeukaten itzala, begirune eta errespeto izigarria. Beldurra ziotela esango nitek. Ez ahaztu horain dela hogeita amabost urteko giroaz mintzo naizela.

Jok.—Anekdotaxoren bat eukiko duzu ba?

On Kos.—Oheratu aurretik, guzia hilunpe zegoelarik, birao izigarriak jaso zizkiten nere belarri haundiak; Gohi behak erretzen dituen mingain zikin hori. Norena ote duk? Ideki leioa eta horra hor nun ikusten ditudan hiru mutil gazte Guardiazibil baten ondoan. Alboko Jeronimok litani gorritan, mazkorrari eutsi eziñik, jarraitzen ziken. Trumoi otsa zirudien deadarraz dei dagit: «Nor ari da biraoka? Zer egiten du hor Legearen Ordezkar den Guardia Zibi-

lak? Biar eguna argituko du eta elkarren berri jakingo dugu. Gabon guzoi. Zarata haundiz, kristalak ia puzkatzerano, lehioak itxi, parre-algarari eutsi eziñik, barruan nere buru ederra sartu niken. Nere poza... Ziri ederra sartu zioat nere Guardizibil gizahajoari.

Jok.—Hori da gaiztoa izatea, hori da kopeta eta jauntxokeria. Zertan guzia amaitu zen?

On Kos.—Dan, dan, dan, berealaxe uken gure guardizibilla ate-joka. Atea ideki eta On Kosme Koronel bat balitzake lez, eraman bere eskua militarki bere burura eta zioztak: «Da Vd. su permiso?». Hildako arpegi zuria zekarkiken; odol tanta-rik ez aren metralletan. Ni berriz parrearari eutsi ezin. Haren poza kafe ta kopaz gonbidatu nuanean. Kolore obeagoekin aldegin ziken nere ondolik. Hurrengo egunean, hemen zertorrek Jeronimo: «Guardizibilak esan dit barkazio eske etortzeko zuregana, beztela parte emango duelata»... Nola egon parre egin gabe? Jeronimok ez zikean nere beldurrik. Hamaiketako gozo bat eginta aldegin ziken.

Jok.—Erljioa... herri legeak... apaizak... guardizibilak... Hori da porru salda hori.

On Kos.—Hala duk, Jokin. Horain berrogei urteko giro xelebreak dituk hoiek. Besbatean ere beste bi guardizibilekin joko polita egiña niok ba...

Jok.—Bota, bota, honetara eskerotz asi ta buka zure Guardizibilekin.

On Kos.—Egun batez, emakume bat zetorkidak etxera. Haren estuasuna... Bere gizona eta beste zaspikartzelara eraman nahi zituztela... Billa bi Guardizibil etorri zirala...

Bazeramazkitela... Arrasoia? Gorrizirala... Eliz barnean teatroa egizutela.

Bat batean han nijoakik Alkatearen ardandegi-trabernara. Sartu aurretik eztabaita zaratsua entzuten. Behin barnean, eman bosteko Guardizibilai irri-parrez eta ezere berri ez banekike bezala, diotzen mutil taldeari: Zer? Gaur lanik ez Lana...? Izan zen haletako baten erantzuna. Laredoko Komandantzira eraman nahi gaituzte deklarazioak hartzera. Zer deklarazio gero?, zoztat nere aldetik.

Lotsatuta bezala, Guardizibil zaharrenak erantzuten dit: Komandanteak galdekizun hauek egin nahi dizkie. (Eta paper bat nere eskuetan usten du.) Tramite koskor bat balizik ez da izango.

Honela zioen papertxo haren: Conducta moral y político-religiosa de... antes de la guerra, durante la guerra y después de la guerra.

Nik erantzun: Hauen jokaera gerla aurretik eta gerla denboran...? Epaille-juezaren ustetan, ez oso zuzena. Epaitu eta zigortu zitun eta bakoitza hiru urtetik gora kartzelan egona da. Pekatu egin bazuten, pekatu hori ongi ere ongi ordaindu zuten. Gerla aurretik eta gerla denboran nolako konduta euki zuten galdatzeko, ez du nihork eskubiderik. Gerla ondorengo hauen jokaera? Moral eta erlijio aldetik neri dago-kit iritzia ematea: Ezin obeagoa izan da. Politikari buruz hauen jokaera...? Hor dago Alkatea (Han zegoen, bai, hango arazoak berarekin zer ikusirik ez bazueken bezala) Alkate Jauna, esan niqken, Kartzelatik atera eskerotz, Ez alda egia beren lanetan, inorekin sartu gabe, politikako konturik gabe bizi dirala...? Ezetz esaten ez zen ausartu alkatea. Bai, Apaiz Jauna, arrasoi duzu, oso ongi portatu dire. Orduan mutillei zoztetz: «Zoazte behindik lanera que con el trabajo tenemos que hacer una España grande y libre». Ni nere etxera, lagunak lanera, eta Guardizibilak beren kuartelera.

Jok.—Ta Komandanteak? Pakean utzi zizun...? Hemen horrelakoren bat egin izan bazenu...

On Kos.—Halaxen duk; hemen gutxiogatik dantzari erabili izan gaituztek.

AROSTEGI JOK

new-york-eko arratoiak

Berriak aski harriturik utzi du pertsonala. Egia ote ala, aitzitik, kazetarien beste gezurren bat irakurle aspertuarengan sasi-kezka sortzeko akuilua? Izan ere, albisteak ba du bere alde erakarkorra. New York-en arratoi inbasio bat izan dela zioen kazetak. Eta ez nolanahikoak, arraioa! Batzu 95 zentimetrotakoak omen ziren, arratoiren baino txakurren antz gehiago zutenak.

ASKATASUNIK INBIDIAGARRIENEAN

Erdi Haroan Europatik zehar izurri bukunikoa hedatu zuten arraza berdinekoak ei ditugu arratoi iparamerikar hauk. Itxuraz, megahiri honek tako azpikaldean heuren kabi erosoak eraiki dituzte animali hauek askatasunik inbidiagarrienean. Albisteak ez zuen argirik ematen kolektibo horren legeei buruz. Seguru asko, arautegi oso bat izango dute New-York-eko arratoi hauek gizona-rena hainbat arautan gaindituz.

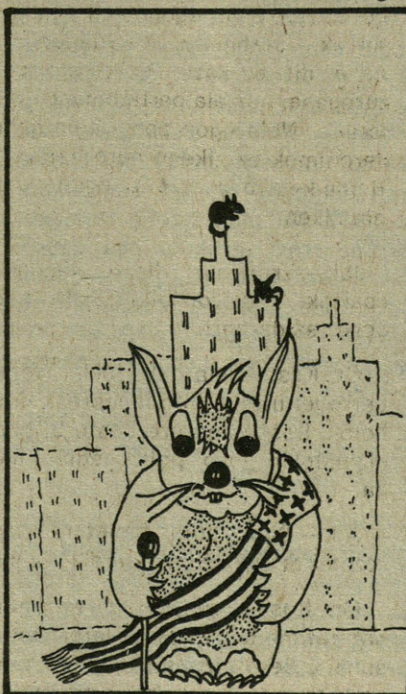
Nere lagun batek gizonaren eragelkeriaren gaineko olerki apal bat idatzi zuen orain dela gutxi. Oker ez banago honela zioen estrofa batek:

Zaborkeriak estali
arratoiak jan
eta gizonak gizona
borrokatzen, agian.

Eta zati honi jarraituz, beldur naiz Pentagonoko iraganbideetatik honez gero ideia itzel bat ez ote dabilen. Postura egingo nuke baietz etxe handi hartako politikoren batek har-

ma garaitezina asmatu duela uste izan

«Askatasunaren izenean —izango dira bere hitzak politikokideei ideia saltzeko— eta gure Aberria bere zaindari izanez jarraitu ahal izateko, gure etsaien Herrietara New York-en hain ederrak dauzkagun

arratoiren banaka batzu bidaltzea proposatzen dut. Birsorkuntzarako haien ahalmenak ekarriko digu garaipena, napal, eta legezko beste baliadideez lortu ez dena, hain zuzen. Beraz, fidantzazko zuen botoa eskatzen dut New York-eko arratoi hauentzat.»

Eta boto hori emango ote dioten eztabaidatzen den bitartean, baten bat arduratu egingo da karraskari nazkagarri horik borrokatzen. Osasungintzarako Sailean kezkatutik ibiliko dira lur-azpiko mundu hau hedatzen ari dela ikusten baitute, beren aldetik jar daitekeen apurra alperrikakoa izanez.

(Gure artean, Osasungintzarako Saileko adiskideak: zaborkeria eta pozoari tratamendu egokia ematea garestiago denean guztia bertan behera uztearengatikako zigorra baino, alperrik zabiltzate, erosoago baitzaigu arratoiak loditzea gure herriak garbirik irautea baino.)

ZENBAIT AHOLKU

Dena dela, eta badaezpada ere, zilegi bekit zenbait aholku zuei ematea, zuen megahiri horretan duzuen arazoari ondo etorriko ote zaizkion itxaropenean eginda:

a) Hainbat naziotako oihan eta basoak desagertzen ari direnean. Oihan eta baso horietako lurretan gizonarentzat «habitat» modernoak eraikitzen denean. Gizona oihan eta baso horietako biziaren azken aztarrena ezabatzeko gai denean..., orduan, hortxe daukazue, Osasungintzarako Saileko adixkideak, arratoiak borrokatzeko gauza.

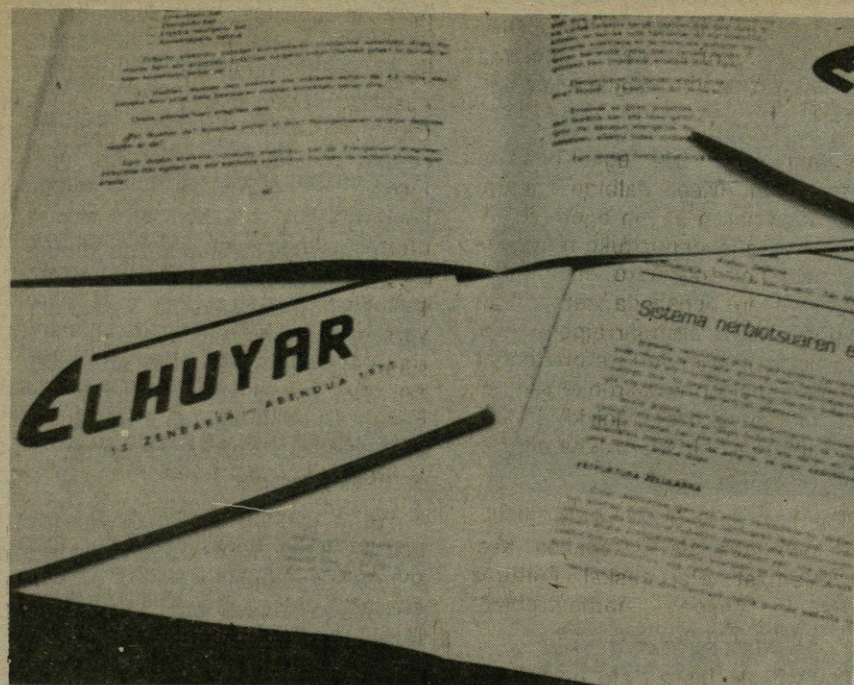
b) Urtero milaka safari basati eratzen direnean. Hil berritako lehoiaren buru gaineen argazki ateratzeko hanka jarri duen gizonik denean. Hain «ausartki» defendatzen dakien jenderik denean... orduan, Osasungintzarako Saileko adixkideak, antola ezazue New York-en safari pare bat... eta kitto!!

d) Iaz Amundarain erreka eta dela egun gutxi Hibaieder eta Urolakoak arrainez garbirik utzi dituzten jendeen modukoak direnean.

Atsegina hiltzean aurkitzen duen gizakumerik denean... orduan, Osasungintzarako Saileko adixkideak, irtenbidea erraza duzue.

Jose Mari Fdez. de Mendizabal

elhuyar: lan jatorra

Jaso berria dut Elhuyar aldizkariaren hamaseigarren zenbakia. Euskal Herrian oso gutxi publikatzen da euskaraz eta joka-bide honen esplikazioa, hein haundi batetan, irakurtzeko (euskaraz irakurtzeko) zaletasunik ez dagoelako da. Hala ere, bada jator lana egiten duenik.

Gaurko saio honetan, Elhuyar aldizkariaren aipamena egin nahi nuke eta beraren garrantziaz irakurlea jabeaz. Politika gizonak dabilta gaur guztien ahotan, politikaren har-lauza izugarriak guztia zapaldu nahi lukeela dirudi. Baina, tamalez, atzo bezala gaur ere, edota gaur atzo baino gehiago, politika guztia ia erdara hutsean egiten da. Besteak beste, hau da egia. Efikaziaren izenean, irakurlego zabalagora iritsi nahian, nahi dituzun arrazoi justifikagarri (?) guztien izenean, politikaren edifikazio sendoa bezain liluragarriak erdara du zimentarri fisiko nagusia. Oker-bide hau nola zuzendu? Politikaren mundua, elur bolaren gisa, hazitzen eta hazitzen joango da, geroz eta jende gehiago interesatuko da politikaz eta, halabeharrez, erdarareh beharra geroz eta sentikorrago nabaritu du bakoitzak. Eta hau guz-

tia, inoren abertzaletasuna dudatan jarri gabe. Hementxe dago, hain zuzen, gakoa.

Hala ere, erdal mundu irenkor honetan, bada euskal kulturaren mundua gartsuki jorratzen ari denik. Hauetakoak ditugu Elhuyar aldizkaria hiruhilabetero agertzea posible egiten dutenak.

Egia esan, Elhuyar ez da euskaraz mintzatzen jakin eta besterik gabe irakurri daitekeen publikazio horietakoa. Elhuyar irakurtzeko euskararen dominioa behar da. Euskararen dominioa eta gai zientifikotatik piska bat murgiltzeko zaletasuna. Seguraski, artikulua hau osorik irakurtzeko pazientzia, borondatea, gogoa edo beharra duenarentzat, benetan egokia da Elhuyar eta hurrengo alea eros dezala gomendatzen diot. Ez du politikaren interes bizia bezain pasakorra nabaritu. Eta zertarako? Horretarako ez al dira aski egunkariak?

«Euskal kulturagintzan ia dena egiteko daukagula gauza jakina eta tamalgarria da. Sukaldeko girotik eta lagunartetik irtetzen garen bezain laster bide ilunetatik abiatzen gara, euskara lotsagarri geratzen zaigu batzutan. Are gehiago hizkera

zehatz, garden, zorrotz bat behar den gaietan». Honelaxe zioen Elhuyarrek bere lehen zenbakiaren hitzaurrearen hasieran. Lehen zenbakia, 1974eko irailean agertu zen eta hartaz gero hamasei ale mardulek ikusi dute argia. Gaztelaniaz bada esaera bat «Caminante, no hay camino, el camino se hace al andar» dioena. Poeta baten hitzak dira, gaur esaera bihurturik. Hitz hauen muina ondo frogatu dute Elhuyarren hamasei zenbakiak. Elhuyar bide egiten ari da. Zientziaren bidea urratzen ari da. Euskara sukaldeko girotik, lagunarteko girotik atera nahi luke, zientziaren mailara jaso nahi luke eta hein haundi batetan, lortu ere, lortu du bikain.

Euskaraz dakien edozein euskaltzalerentzat nahiko egokia bada ere, ikastoletako andereño-irakasleentzat nahitaez beharrezko eskuliburua da Elhuyar. Alor askotako gai zientifikoak tratatzen ditu eta harrigarriko naturaltasun eta argitasunez tratatu ere. Hala ere, aldizkari honi nik aurkitzen diodan birtuterik aipagarriena eta merezimendurik sarigarriena, erabiltzei duen euskara erraza, zehatza eta argia da. Elhuyarren euskaraz arduratzen direnek ondo jakin dute halako formula ekilibratu bat aurkitzen, eta ederki lortu dute nola euskara mordoiloa hala garbizalekeria, bi muturrak airoso baztertzea. Dudarik gabe, ekipo serioa dago aldizkariaren atzetik, jende jantzia, ekilibratua eta lanari benetan lotua.

Eta diodan hau egia den ala ez frogatzeko, honatx hemen azkeneko zenbakiaren (hamaseigarrenaren) aurkibidea, oso laburki bederen:

— SISTEMA NERBIOTSUAREN ESTRUKTURAZIOA. Joseba Jauregi. Bost orrialde, irudi eta guzti.

— LORAN C NABIGAZIO-SISTEMA. Xabier Larrea. Sei orrialde. Irudiak. Nabigatzeko zenbait sistema aztertzen ditu: Loran A, Decca, NNSS, Loran C etab. Hiztegia.

— IJEZKETAREN TEORIA. Iñaki Azkune. Zortzi orrialde. Irudiak. Hiztegia.

— ZINETIKA KIMIKOA. Donostia: Kimika Fakultateko Zientzi Taldea eta I. Irazabalbeitia. Hamaika orrialde. Katalisi moetak. Irudiak.

— AKTIBITATE MATEMATIKO BATEN ADIBIDE BAT. Orereta ikastolako ikasle talde bat eta irakaslea. Hizkuntza desberdinetako bokalen maiztasuna aztertu dute. Hamar orrialde. Grafiko asko.

— MIKROSKOPIOA. Xanti Intxausti. Hamar orrialde. Mikroskopioaz eta lagungarri dituen tresnez ari da. Nola erabil, gorde, zaindu. Hiztegia.

— INDUZITUKO TENTSIOA. Kepa Zalbide eta Andoni Sagarna. Zortzi orrialde. Irudiak.

— BIKIEN PARADOXA. Begoña Jauregizar eta Begoña Zurimendi. Bost orr. Irudiak. «Denbora eta espazioa erlatiboak dira».

— ZIRKUITU ELEKTRIKOAK ETA KORRONTE ZUZENENKO MAKINAK. Zortzi orr. Kepa Zalbide eta Andoni Sagarna. Irudiak.

— FE - C. DIAGRAMA: HAREN OSAGAIAK. J. L. Nazabal. Hamaika orr. Irudiak.

— R MULTZOAREN TOPOLOGIA. J. M. Goñi. Zortzi orr. R. multzoa eta beraren azpimultzoekin lan egin du.

Hemen ohar bat egin beharra ikusten dugu. Kepa Zalbide eta Andoni Sagarnaren bi lan agertzen dira, lehenengoa «Induzituko tentsioa» eta bigarrena «Zirkuitu elektrikoak eta...». Esan behar da zera, lehenengoa bigarrenaren jarraipena dela, bata bestearen ondotik etorri behar zutela, baina inprentako okerre bat dela medio datozela gaizki. Irakurtzekoan ohar daiteke ordena aldaketaren okerraz.

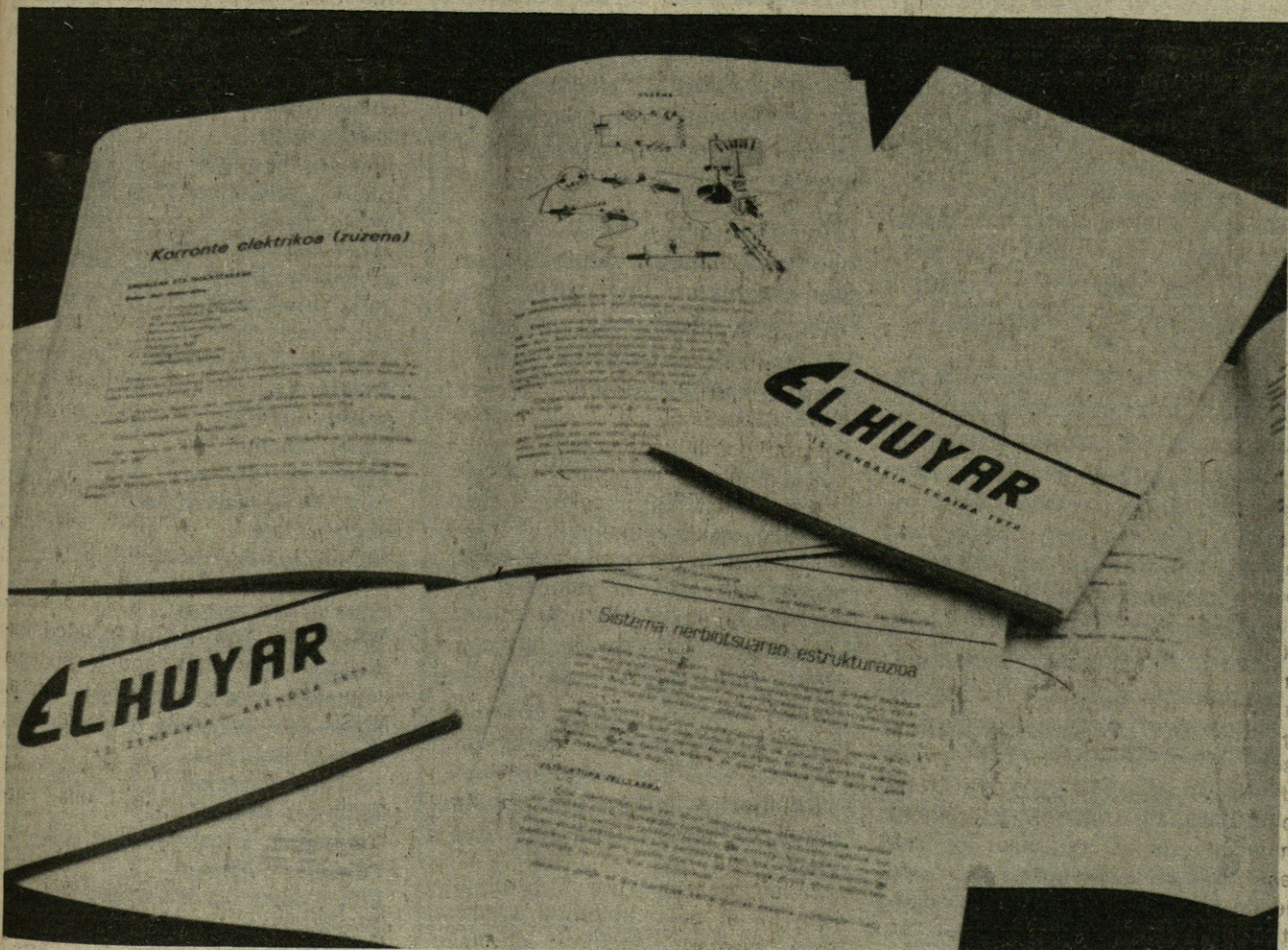
Ikusten denez, besteak bezalaxe, ale mamitsua da azkenekoa ere. Ikastolentzat eta euskal kulturaz kezkatua dagoen nornahirentzat beharrezko materialea.

Elhuyarrek, laster, ale berezi bat ateratzeko asmoa du. Pedro Etxenike, nafarra, fisika atomikoan ospe mundiala duen profesorearen tesis doktrala publikatuko du Elhuyarrek

primizia bezala. Jakintsuak berak nahi izan du bere tesis doktrala, beste hizkuntzetan baino lehenago, euskaraz izan dadila publikatua. Cambridge unibertsitateko profesore baten hitzaurrea izango du, ingelesez. Pentsatzekoa da fisika atomikoari buruzko ale hori inor gutxi ulertuko duela ezer, baina hala ere, nahiz eta lujo bat izan horrelako publikazioak gaur ateratzea, Elhuyarrek nahi duena zera da, zientziaren alor zailetan euskara ere noraino izan daitekeen gai eta gauza. Elhuyarko ekipoak Euskaltzaindia, UZEI eta UEU direlakoekin guztizko koordinazioan egiten du lan.

Eta honenbestez bukatuko dugu gaurko saioa. Inork nahi balu bilduma osoa eskuratzea, oraindik badira ale atzeratuak. Zernahi informazio jasotzeko, deitu goizetan Donostia-ko 42-42-80 telefonora. Urteko harpidetza 600 pezeta kostatzen da. Ez da asko, duen lana kontuan jasorik.

JON URRUJULEGI

elebitasun dekretoa eta euskal giroa

Madrilek elebitasun dekretu bertan beherako bat eman digu euskaldunoi. Bertan beherakoa esan dut, dekretu honek argi berrutzi digulako (eta ez da azkenengo bider izango, zoritxarrez) Espainiako gobernuaren ttarkeria. Nolanahi ere, Frantziako gobernuarena oraindino nabarbenagoa da; baina oraingoan Hego Euskadira mugatuko naiz.

Elebitasun dekretu ttattar honen ondoren, zer jazo zaigun euskaldunoi? Gauza lotsagarri bat geratu dela nabarmen: Hego Euskadiko irakaslegoa ez dagoela egoki prestaturik dekretu ziztrin horri dezentiz erantzuteko. Haurren irakaslegoaren estamentua ez da gai eman diguten elebitasun dekretu honi erantzuteko, nahiz eta hainbat Euskadiko egon den aspalditik itxadoten dekretu horri edo hobeago bati.

Euskal Herriari dagozkion dekretuak gu zapaltzen ari diren bi gobernuetariko batek ematen dizkigunean, Euskal Herriaren eskubideak betetzen dituenak emateko eskatzea ongi dago, eta guztiz inportantea da. Baina inportanteagotzat hartu behar genuke, nire ustez, geurok, Euskadikook, edozein alorri, euskaraz erantzuteko kapazturik egotea. Ostera suertatzen zaiguna da ez gaudela kapazturik egitea uzten diguten apurrari ere patxadaz erantzuteko. Suarezek harako hartan esan zuenari arrazoiak ematen ari gara sakonean; esan zuenean ez dela posible fisika nuklearraz, adibidez, euskaraz

hitz egitea. Fisika nuklearra eta beste edozein gai esplikatu daiteke euskaraz, egia esan; baina euskaldunok, bateren bat apartatuz (barka J. R. Etxebarria!) kapaz ote gara horrelako gaietaz rapa-rapa hitz egiteko?

Ikusten denez, maisu-maistren asunto hau puntu konkretu bat baino ez da. Oraitxe eman diguten dekretu honek nabarmen jarri duena. Behar bada gainera kanpotik etorritako maisu-maistrei botako die errua anitzek; baina ez ote litzateke hobe izango errealitatea onartzea eta alorrik gehienetan ere antzera jazo ko litzatekeela errekonozitzea, baldin antzerako dekretu bat emango baligute?

Instituzio eta alderdi abertzaleenetatik hasita, gehienok ez gaude nahikoa prestaturik euskararen eta, dirudienez, ez dugu itxurarik ere gainditzeko hizkuntza alorrean bizi dugun egoera triste hau.

Zertarako behar ditugu, bada, euskararen aldeko dekretuak, Euskadik ez baldin badu sinesten euskararengan eta ez badu euskalduntzeko ez asmorik ez gogorik, minoria txiki bat kenduz gero? Hala uste dugu Madrildik dekretuak iristen zaizkigunean lortuko dugula euskara ikasi behar dugularen kontzientzia eta euskara ikasteko erabakia hartuko dugula? Honela balitz, «la gureak egin du» eta akabo.

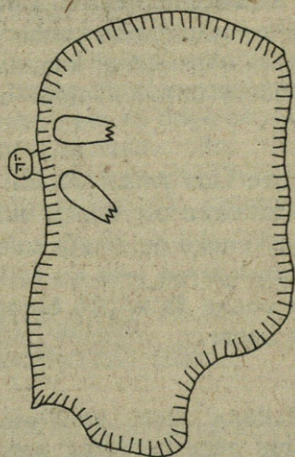
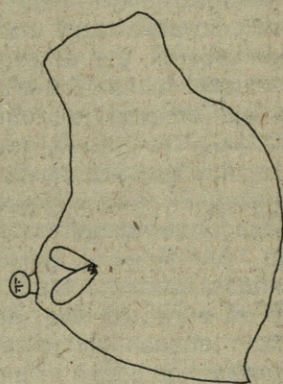
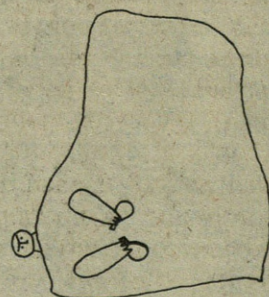
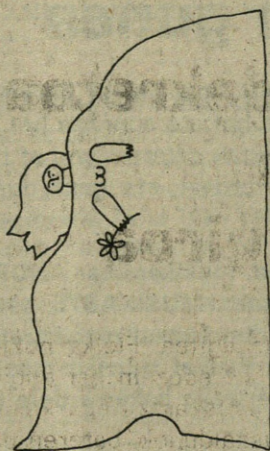
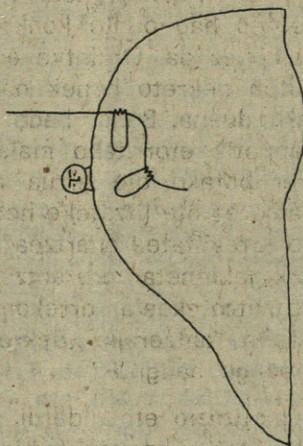
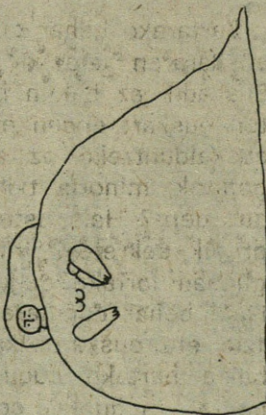
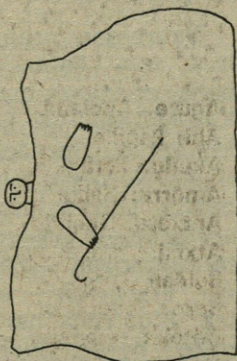
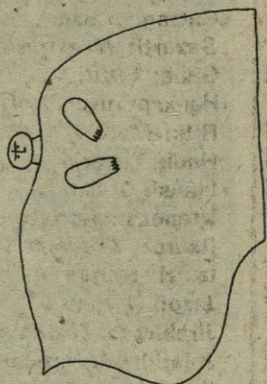
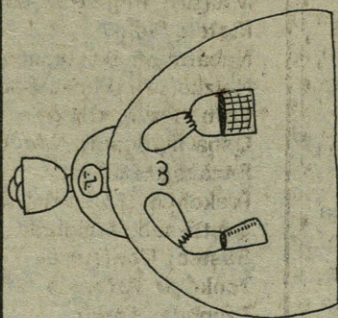
JULEN KALZADA

hiztegia

Agure: Anciano
Ahi: Papilla
Akuilu: Estimulo
Amorru: Rabia
Antxeta: Gabiota
Atxiki: Atxeki, adherir
Baldar: Torpe
Bare: Sosegado
Biltoki: Depósito
Dudamuda: Titubear
Elkarikuste: Careo
Erabat: Absolutamente
Erredura: Quemadura
Eskale: Mendigo
Eskasia: Escasez
Esker(tu): Agradecer(-ido)
Ezaba(tu): Borrar(-ado)
Gainar(tu): Subir(-ido)
Galanki: Elegantemente
Gar: Llama
Gatzagi: Cuaajo
Gezurti: Mentiroso
Gune: Sitio
Hankape(tu): Pisar(-ado)
Hits: Mate
Hodi: Tubería
Inausi: Podar
Irtenezin: Aprieto
Itxuraz: Aparentemente
Izurri: Plaga
Jazo: Gertatu
Jirabiraka: Dando vueltas
Joie: Interpretador
Karraskari: Roedor
Kasketa: Cabezonada
Kuntze: Quicio
Lauko: Cuarteto
Listoi: Listón
Menturaz: Acaso
Mia(tu): Registrar(-ado)
Motel: Flojo
Nabarmen: Destacado
Noizko(tu): Fechar(-ado)
Osin: Asun, Ortiga
Ospa hemendik: Largo de aquí
Pitzakor: Frágil
Prakontzi: Frakontzi, Necio
Sastakada: Puñalada
Susmo: Conjetura
Tankera: Parecido
Taupada: Latido
Xarma(tu): Encantâr(-ado)
Zaletasun: Afición
Zilbor este: Córdón umbilicar
Ziztrin: Despreciable

m. artola

errenteria, euskal musikaren gunea

Goizeko hamarrek. Gela haundi eta hotz samar batetan, Errenteriako kaputxinoen konbentuan, piano bat eta soprano bat. «Gaurko ari gara ensaiatzen; kantatu behar zuenak eztarria erabat hartua du eta beste batek kantatu behar bere orde; eta gaur dugu azken eguna».

Jose Luis Ansorena da; kaputxinoa, musikagilea, ANDRA MARI abesbatzaren eta honek bultzatzen dituen MUSIKASTE, astebetean, asteazkeneko geldiketa salbu, ospatu den euskal musikaren festibala. Zazpigarren urte du MUSIKASTE; Euskal Herriko musika festibalik onena da kritiko baten eritziz. Antzeko bakarra dela behintzat esan behar.

«Zailena ideia konkreto bat ematea zen, betetzea mereziko zuen helburu bat aurkitzea. Eta MUSIKASTERi zentzu bat aurkitu genion: euskal musikagileen izenak eta/edo obrak ezagutzera ematea. Horretarako jaio ginen».

1973garren urtea zen. ANDRA MARI koralak zazpi urteko bizia zuen iadanik. Eta ez zegoen geldi. Euskal musikari beste bultzada bat ematearren, sortu zuen MUSIKASTE. Harrez gero, urtez urte, MUSIKASTE euskal autore ezezagunak edo ezagunen obra ezezagunak ezaguterazten ihardun da. Honeja, aurtan Juan Francés Iribarren eta Sebastián Albero aurkeztu dira. Biak nafarrek, lehena zangotzarra eta Erronkarikoa bigarrena, XVIII mendeko musikagileak ditugu,

Salamanca eta batez ere Málaga-ko katedraletan lan egin zuen Francés Iribarrenek eta Madrilgo kortean berriz Alberok.

Asteazkenean ez zen MUSIKASTE ospatzeko girorik Errenterian; hori aurretik espero zelarik, ostiralerā pasa zen egun horretako iharduna.

Egunik ospetsuenetakoa MUSIKASTERen barruan abesbatzarena izaten da. Aurtan, ostegunean, Iruñeako ITSASO, Zangotzako NORA, Gernikako ANDRA MARI, Tolosako LEIDOR eta Errenteriako ANDRA MARI eta OINARRI abesbatzek parte hartu dute, Juan Francés, Severo Altube, Alfonso Ugarte, Gregorio Balzategi, Jose M.^o Arregi eta Juan Corderoren obrak kantatuz. «Baina

hau ez da koroen arteko lehiaketa bat, mania hori gaintitu egin nahi dugu. Ez dugu koroen arrakasta bilatzen, musikagile batzu ezagutzera ematea baizik» esaten digu Jose Luis Ansorenak.

Ostiralean programa bikoitza izan zen. Asteazkenean izan behar zuenaren barruan —MUSIKA ARTXIBOAK GIPUZKOAN—, M.ª Teresa Hernández Usabiagari eta Norberto Almandoz omenaldia. Lehena, Koro MAITEAko sortzaile eta zuzendaria, hainbeste kantariren —Fagoaga, Txokarro, etabarren— ahots hezitzailea. Bigarrena berriz, Astigarra-gakoa berez, Sevillako katedra-leko organista izan zen 1921etik aurrera; hiri hartako konserbatorioko zuzendari ere bai 1963 arte eta kritiko musikala ABCren Sevillako edizioan.

MUSIKASTE

VII Musika Astea
Errenterian
Maiatzak 14tik 19ra
1979an

VII Semana Musical
en Renteria
14 al 19 de Mayo
de 1979

BEHAR LUKEN ARRAKASTARIK EZ

Egun horretan bertan bigarren zatia abangoardiako euskal musikaegileez izan zen. Tomás Marco, Agustín González Azilu, Luis de Pablo, Félix Ibarrodo eta Karmelo Bernaolaren obrak eman ziren honen barruan. «Urtero musikagile berdinak sartzen ditugu hemen eta norbaitzu keitzten zaizkigu, baina, izan ere, ez da abangoardiako beste musikagilerik sortzen» esaten digu Ansorenak.

Astea Iruñeko Santa Zezilia orkestari egindako omenaldiarekin itxi zen, honek, Iruñeko Orfeoia eta ANDRA MARI koralak parte hartuz.

Honelako programarik ezin daiteke inon erraz aurkitu. Hala ere, MUSIKASTEK ez du jendearen aldetik behar lukeen arrakastarik izaten. «Hasieratik falta izan zaigu jendearen berotasuna», dio Ansorenak. Hirurehun bat lagun izaten dira bataz beste saio bakoitzean, koralen egunean eta isterakoan kopuru hau asko gortzen delarik. 60 urteko zaharrak eta 16 urteko gaztetxoak, edo guraso gazteak beren haurrekin aurki ditzakezu MUSIKASTEko saioetan, baina musikaz benetan arduratuak ez direla asko ikusten da.

Eta hemen ez dago diruaren aitzakirik. Azken egunekoak ez beste, saio guztiak dohan izaten baitira. «Nola konpontzen garen diruarekin? Gaizki baino ondo. MUSIKASTEK baditu babesleak baina sarritan horiek dirua eman arte ERESBILen edo ANDRA MARIren kontuetatik osatu behar izaten gara, parte hartzen dutenak ezin baitituzu hilabetetan ordaindu gabe eduki».

Bestalde, MUSIKASTEK komunikabide guztietan aipatzen den arren, ez du behar bezalakoa oihartzunik izaten. Informazioa besterik ez da ematen, kritikarik bat ere ez. «Badirudi kritikoei lan gehiago egin zezaketela honetan, bai —dio Ansorenak—. Prentsa guztiaren atzetik ibili behar izaten dugu zerbaite argitaratu dezaten; eta ez dugu benetako kritikarik lortzen». Bai HERRI IRRATIAK eta baita NACIONALak ere retransmisioak egiten dituzte.

ERESBIL: BEHAR DUENARENTZAT IREKIA

Aurten MUSIKASTEK berrikuntza bat izan du. ERESBIL, musika artxiboa inauguratu da. «Hau osatzeko lehenbizi gure konbentuetan ibili nintzen: Ondarrabin, Zaragozan, Donostian etabarretan bildu nuen zenbait gauza. Gero Arantzazukoek han zeukatena utzi zidaten. Parrokietan ere ibili naiz eta batez ere katedraletan material asko jaso dut. Madrilen ere bai. Palacio Real-ean gauza asko zegoen, baina hura ateratzeko 150 pta. eskatzen ziguten fotokopia bakoitzegatik; Diputazio-ko San Martinen bidez 75 pezetara jaistea lortu genuen, eta hala ere milaka pezetara ordaindu behar izan genuen. Gero RTVko orkestak gure materiala erabili zuen Hilarión Eslavari omenaldia egiteko, eta dirua eskatu genien arren ez ziguten ezer ordaindu».

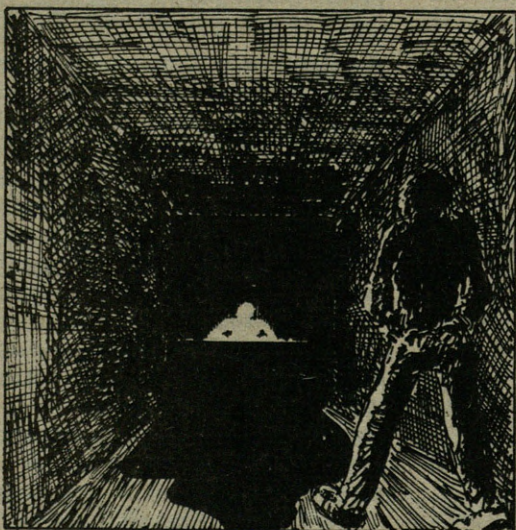
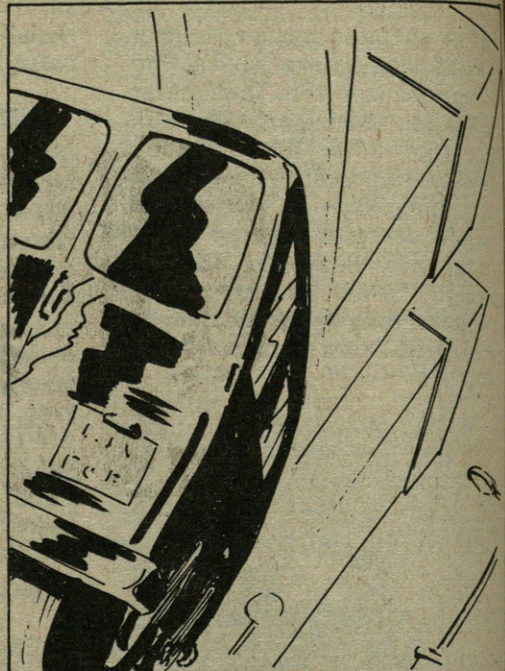
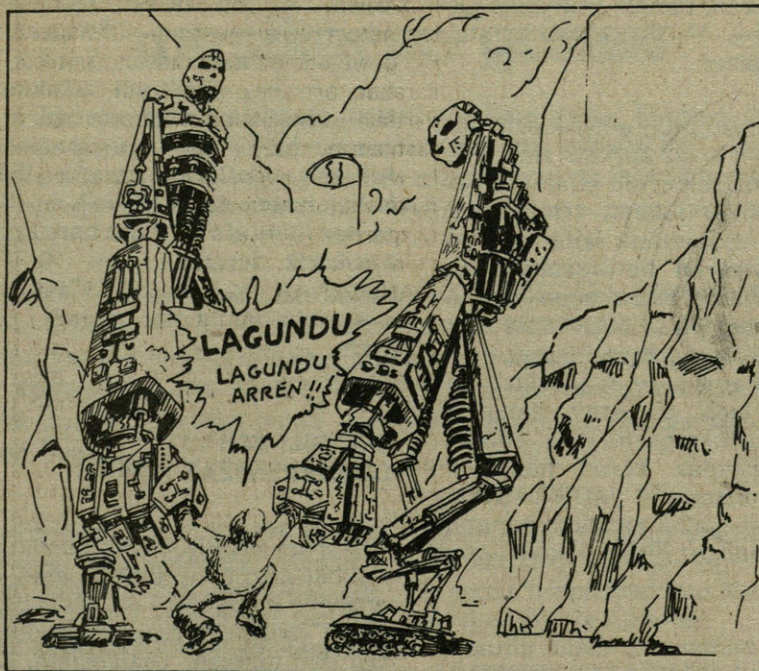
Orain M.ª Teresa Hernández Usabiaga eta Norberto Alman-
dozen artxiboen bitartez asko aberastu da ERESBIL. «Dagoeneko Euskal Herri guztiko 60-70en bat koruei bidali diegu artxibo honi buruzko informazioa eta 50-en bati materiala». Laster musikaz estudioak egin nahi dituenarentzat irekia izango da. Ondoko gela batetan sintetizadoreak eta ere jarri nahi dira, nahi duenak probak egin ditzan, ea abangoardiako musikagilerik sortzen den.

XALBARDIN

E. GARMENDIA

Eskizofrenia

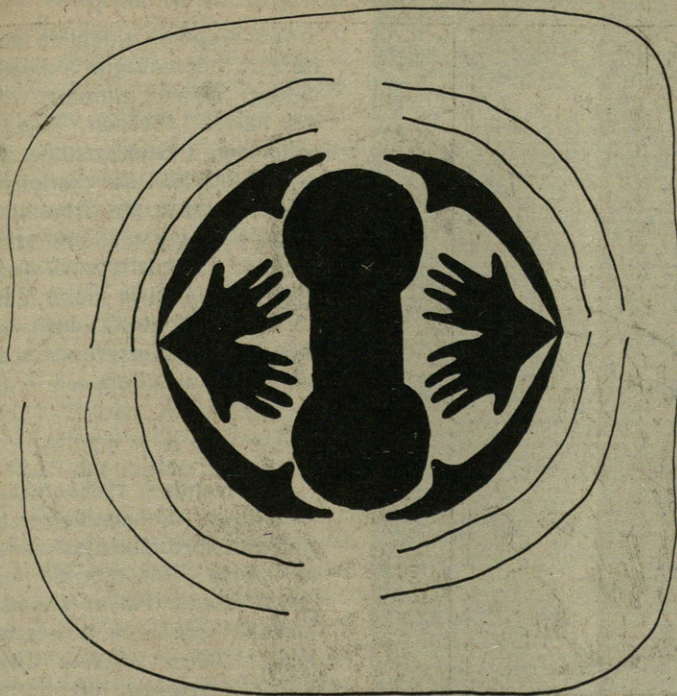
UNE BATEZ, ARGI IKUSTEN ETA ENTZUTEN HASI ZEN.

ARREN LAGUNDU! EZ...EZ DAKIT ZER... GER...GERTATZEN ZAI... ZAIDAN.. AMETSETAN BEZALA... BELDUR NAIZ EROTZEN ARI NAIZ...

luzezitaren amaiera sozial-politikoa

Agian makako lledun, zerri paregabeak gaituk. Goxoki-goxoki negar egiten diagu Pipiren filma miresgarrietan honen zaldi pinttoari, ipurdi azpian, estalpearen babesean, bekatxo zital, mingots bat agertzen zaihonean; agian, gure amonak begiaren itzalean milaka sorginduriko bekatxo maltzur ustelak zituelako. Ez zarete oraingo amonak, kapusai zikinekoak, iztar zarpailak edo hasperen nekeko amona lirain, makal, negartiak. Eta denok nolabait Don Quijoteraren segaren noraezean arrapatutakoak gaituk: hiru hankako tipula makal ustelak.

Eta Don Quijote, beti Maquiaveloren funtsean etsipen, kupida gabeko andregile ospetsua izatea iritsi zen «marikatxo» petral laua. Eta noski pornografiaren kidekorik aberatsena; guztiz taxurik gabeko gizon (ala andre?) oldartsua. Eta benetan esaten dizuet, hobe da Zipi edo Zaperen esku zarpail, zorrotzetan erortzea. Edo neskarekin Trinaren pats sakonetan izkutatzea. Edo ipurditxo kankailua abanderadoz

hornitzea... Iberdueron argi zinta mila koloredunetan damutu, eta bertatik burua botatzea, beti mutila bazara hobe.

Arielen hauts pozoinduak, kutsatuak, buruko kaspaz nazkagarria kenduko ote?... Bilore hamar gaitzen aurkakoa da... Bainen ESEk papezko mukizapi orlegiak erregaltzen dizkit... eta FOPEk porratxo, piladun, zirikatzaile, apal, zorrotz, aintzindar, sobera. Nonbait garizumako gotzain miresgarria akolito hornitzaileaz baliatuko da amonaxo txiki bakanari NESTLE txokolate ontza gozo (almendra, milaka gozoki, ura, esne gurelesa) duna ohostu eta sotanaren ezkutuan komunioa pasatzearen... Eta sorginaren txotxak Nescafé asto pixaren kupel arrotzetik glu-glu... eta maixuek KLIMEX sudur, ipurdia garbitzeko komoneko paperean kuzkurtoaz frufu.

Bizian txertatu gabeko eskubete zizare maltzur leial, itsuak Pepsi nahiago dute; patxararen pertxa potxolitoaren gaineko 51 ehuneko

kapitalistak. Eta milaka euskal kultur asteak euriaren azpian teileperik gabe egingo dira. Berdoztutako karakolaren ziri orlegiak (orlegi indartsua), kazkabarraren kezka kutsatuan sarerazten nau: amona ala New Poll labadora, tripotxadun atomikotasunaren zortzirehun botoi bihozperen erantzun iraultzailez. «Hiltzen banaute har ezazu neure CO-MANBOYS astun, haurgaldia; aienaka dabilen 40 pezeta urrezko emagalduren semea» (40gn salmo miresgarritik). Damutuko haiz eta uxatuko dituk lekuko diren, maiz dabilten txutxerien saltzaile burugabe txanpudun guztiak; gorrotatuko dituk Bruguera ez duen beste liburu taxugabe, profano, a (literario, teo, h gabeak); mozorrozkoaren akulludenda at, denak despreziatuko, txikituko dituk.

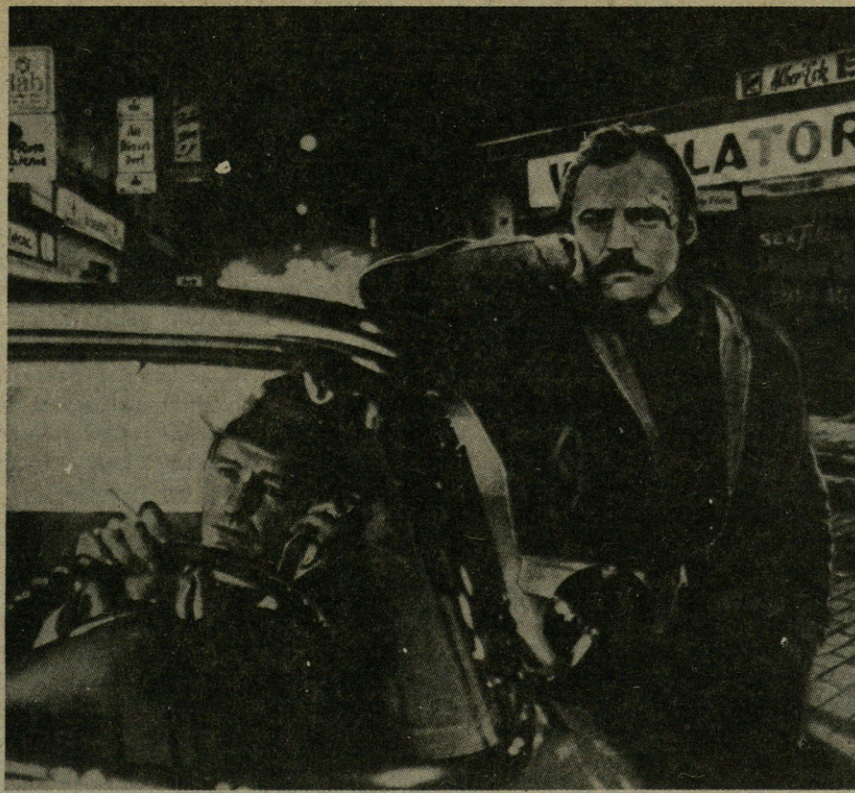
Bederatzietako mezatan Jainkoaren propaganda egingen duk, Bilorena, Arielena, amarena,... eta gauean zaldi zuriaren magalean etzanda PIKOLINen amets gezurtia egia bihurtuko duk nolabait (Pikolin errebaja onuragarrietan). Egia da, hi forofo melankoliko gaztahaundi nazkagarri bat haiz. Amaren titi esnezale, go-setia edo altaren kideko faltsoena.

Nonbait Luzezita zu bezain neska maltzur, inuxente eta ergela izanen da. Bururik gabeko irratiko roilo karka, kezka gabea. Nolabait feminista amorratua, amabirgin muga-gabea edo agian izotzetako La Pitusaren erremodelazio sozio-ekonomiko arrotza. Luzezita makakoen artean bonbilatxo Tximist pilagabea, burgesaren ohitura hondatu bat edo Madelman soldadutxo amorratuen artean gidari damutu, zahartua. Edo, H gabearen mila urtetako ahuntz bizardunen errebindikazio H gabea. Hi haiz zapaztoren hegala, edo Mixkiren turuta, izenik gabeko luzezita, argi ttipi diskriminazio gabea... Ustel daitezela hire arratseko nobelatxo liluragarriekin aspertzen direnak... Hobe dun basura zopa sendo bitaminaduna jatea...

Mesedez pistolatxo bat Luzezita benetan eta betiko guztiz akatzeko.

MUXIKIÑA

Win Wenders zinegilea Munich-en hezi da zinematografia aldetik, Dusseldorf delako ziutatean jaio izan den arren 1945ean. Zine kritikan aritu zen («Süddeutsche Zeitung» eta «Filmkritik» aldizkarietan); lake zitzaien rock-a eta literatura eta zinema beltza eta abenturazkoa. Munich (ez da ahaztu behar okupazioko ejerzitoaren hiria dela) ifarramerikar gustoz beterik dago, eta ezin daiteke uka Win Wenders ere hontaz xarmaturik dela.

5

Win Wenders 1966an hasi zen filmagintzan, «Schauplaetze» (Lekuak) deritzan kortometrajea eginez. 1967an beste kortometraje bat egin zuen: «Same Player shoots again» (Jokalari berberak botatzen du berriro). 1968an «Silver City revisited» (Zilarrezko hiri berbisitatua) kortometrajea egin zuen, Munich fantastiko bati buruz. Eta beste bi ere: «Alabama - 2000 lightyears» (Alabama - 2000 argi urte) John Coltrane, Jimmi Hendrix eta Rolling

der amerikanische freund

1

Gela hits eta hotz batean, atearen kuntze herdoilduek xirrio egin ondoren lagun bi elkartzen dira, ezin daiteke sumatu bata bestea berrakatu ala erasoko duen:

—Eremu guztietatik barrena paseatu dut ene bakardadea.

—Bazen garaia. Duela hiru hilabete espero zaitudala.

2

Alemaniar zinema berriaren mugimendua ez zen izan gauza homogeneo eta mugatu bat. Deitura honen azpian zinegile multzo bat azaldu izan da: Alexander Kluge, Werner Herzog, Rainer W. Fassbinder, Hans Jürgen Syberberg, Volker Schlöndorff, Jean-Marie Straub... zaku berberean sarturik zinemagintza arras desberdinak. Baina, edozelan ere, alemaniar zinemagintza berria fenomeno sozio-zinematografiko arras inportante bat izan zen.

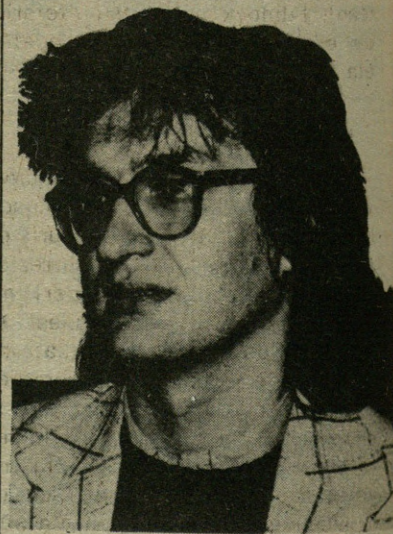
1962ko Oberhausen-go agiriaz ge-

roztik, zinegile alemaniarren kezka politiko eta estetikoak azaldu ziren eta, babes estatala medio, gerlaondoko zinema alemaniarra bere hondamenditik ateratzera iritsi zen.

Gaur iadanik ez da inor mintzo zinema alemaniar berriaz, zinemagintza adolezente hura zinemagintza ugari eta kontsumozko bat bihurtu baita. Bestalde, aldatu egin da egoera sozio-zinematografikoa Alemanian, gobernu politikoki eskunatu eta zinemagintza monopolio amerikanoen menpean gelditu baita. Hala ere, eta R. W. Fassbinder, Werner Herzog, Win Wenders eta enparauak ere morrontza ekonomiko horretan integraturik dauden arren, badute halako arnas berezi, gogor eta marjinal bat.

3

Geroago eta gutxiago dakit nor naizen eta nortzu diren bestek —esaten du Tom Ripley-k eta casete batetan grabatzen ari da dioena.

Stones-en musikaz, eta «Amerikanische LP's» (3 long-play amerikar). 1970ean «Summer in the City. Dedicated to the Kinks» egin zuen (Udaldia ziutatean. «The Kinks»-i eskainia) giro urbano eta musika rock-ez. Hau iadānik metraje luzea.

1971n, Peter Handke nobelistaren obra batetan oinarriturik, «Die angst des tormanns beim elfmeter» (Porteroaren beldurra penaltyaren aitziztean). Hurrengo urtean, Nathaniel Hawthorne-ren nobela bat adaptatuz «Der Scharlachrote Buchstabe» (Letra eskarlata) egin zuen eta 1973an «Alice in den Städten» (Alizia ziutateetan). 1974ean «Falsche Bewegung» (higidura faltsoa) eta 1975ean «Im lauf der zeit» (Denboraren araueran).

1976an egin zuen Win Wenders-ek «Der Amerikanische Freund» (Amerikar laguna). Bestalde, filme bi ari da egiten. Bata «Hammet» deritza eta nobelagile honen biografia gisakoa omen da, bestea «Der Stand der dinge» deritza, hau da, gauzen egoe-ra.

6

Ez dut gura izan beldurra sorraztea, beldurra errepresentatzea baizik zioen Win Wenders-ek.

7

Patrice Highsmith serie beltzeko alemaniar nobelagileak duela lau bat urte argitaraturiko «Ripley's Game» nobelan oinarritzen da «Der Amerikanische Freund». Idazle horrek 16 nobela ditu argitaratuak eta bere lehena A. Hitchcock-ek eraman zuen zinemara (Arrotzak tren batean). Filmeak ere kutsu literarioa du, elkarriketa eta esaera poetiko eta zehatzez bete.

8

Istorio tragiko bat da. Jonathan Zimmerman (Bruno Ganz), kuadro konpontzailea, leuzemiaz eriturik eta heriotza goiztiar baten beldurrez da. Tom Ripely (Dennis Hopper) medio, diru asko eta sendagileak eskaintzen dizkiote hilketa batzuren orde. Bere osasunagatik, seme eta emaztearengatik eta, batez ere, zalantzagatik parte hartzen du hilketa bietan, baina oso larriturik. Bigarren hilketan, Tom-ek salbatuko du eta lagunduko dio ustekabeen eta adiskidetasun harrigarri bat sortuko da

9

Ez da zertan beldurrik izan ezertaz, beldurra izateaz baino. Ez da zertan beldurrik izan ezertaz, beldurra izateaz baino.

10

Filme hau ez da poliziakoa baizik eta kriminala, hiltzaileen ikuspegitik posizionatzen baita. Hiltzaileak jasaten duen presioa eta bere sentimendu, psikologia eta portaerak isladatzen dira.

Izan ere hilketa, beste giza-portaerak bezala, portaera anbiguo bat da. Hiltzailea anbiguitate moralean diluitua agertzen da beti.

Harrigarria eta hunkigarria da filmean pasarte bat, hura zeinean Jonathanek judua hil behar duen Parisko geltoki batetan. Urduri da, ezin du, loak ere hartzen du, noragabe abiatzen da angustiaturik, ez dakigu biktimaren bila ala biktimagandik ihes, zalantzan hiltzen duenerarte. Eta orduan ere, une larriak iragan behar ditu, eskailera automatikoan beherantz korritzen duenean edo eta telebistak kontrolatzen duela. Pasarte honen errealismo psikologikoa eta patetismoa harrigarria da.

11

Lagun batek bestea salbatzen du ustekabeen bizitza arriskaturik. Gero elkarrekin mintzo dira hotz eta eszeptikoki

—Bizitza salbatu didazu. Zerbait zor dizut.

—Ezer gutxi eman daiteke bizitzaren orde. Adiskidetasuna, agian.

Baina adiskidetasuna gauza ezi-nezko bat da...

—Hobe horrela...

12

Argumentoa interesgarria bada, interpretazioa ere trebea eta musika egokia bada, hunkigarria da fotografia ere. Robbie Müller-en kolore harrigarri eta kamara mugimenduek espresionismoa oroitarazten dute. Gau anzunioetako argi plastikatu atzematen da fotografia eder batean, kutsu urbano eta amerikanoa azpimarkatzeko.

13

Bestalde, «Der Amerikanische Freund» zinefilo baten filme bat da. Oroitzapenez eta omenaldiz beteta dago. Dennis Hooper, Nicholas Ray eta Samuel Fuller agertzen dira, optikazko gailuak, fotografia zaharrak, B. Bertolucci-ren «Last tango in Paris» filmari egiten zaizkion erreferenziak eta abar.

Baina «Der Amerikanische Freund» ez da thriller baten kopia Hamburgon ambientatua. Ez da ere A. Hitchcock suspensiboaren parekoa ere. Badu zinema alemaniarren kutsua. Nolabait definitzekotan, esan daiteke zinema beltz aleman berri bat presentatzen duela, zinema beltza desagertu eta urte asko beranduago, hiltzailearen desesperantza eta bakardadea ikertuz.

14

Esperantza, galtzen den lehen gauza da.

15

Jonathan eta Tom-en arteko harremanak oso estrainoak dira. Itzelezko anbiguitate eta desesperantza batetan murgildurik bizi dira biak. Bien arteko harremana homosesuala da funtsean, edo konplizitate misterios bat. Adiskidetasuna, gizarte hozpel horretan luxu erromantiko bat da.

Bakardade hotz eta heriotzaren desesperazioa da bizia, baina desesperatuki eusten eta abiatzen dira iraute anbiguo baten bila.

JOSEBA SARRIONANDIA

LIBURUAK

ARANA GOIRI-REN
pentsamentu politikoa
Hordago.

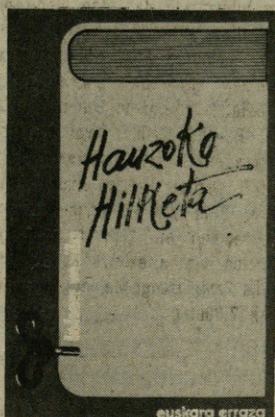
Joxe Azurmendik kontatzen oigunez, liburu hau 1973an idatzi zuen iadanik, PSOE ETA ABERTZALETASUNA eta SOZIALISMO ABERTZALEA ETA NAZIO ARAZOAREKIN batera. «Trilogia ttipi honek... euskal mugimendu berriaren definizio moduzko bat edo, eman behar zuen: gu zergatik abertzale garen, baina ez abertzale-tasun klasikoaren arabera...; zergatik sozialista garen, baina hori ere ez sozialismo klasiko ortodoxoen arabera». PSOE ETA ABERTZALETASUNA duela hilabete inguru argitaratu zen. Orain Arana Goiriaren azterketa da-torkigu.

CORRER ES SALUD, Dr. George Sheehan. GRIJALBO. 325 or., 350 pta.

Korrikalarik bat filosofatzen. Eta ez nolanahi gainera. George Sheehanek korri egitearen bidez infinitoa ere sentitu duela esaten digu. Deporte horren mistiko bat da dudarik gabe. Medikua profesioz, mistika horrazaz aparte zenbait kontseju eta ere ematen du. Baina ez pentsa batez ere hori denik liburuak, korri egiteko gila bat, deporte horren «misala» balizik. Pixka bat asper dezake.

HAUZOKO HILKETA, Alfonso Sastre-Barkaiztegi taldea. HORDAGO. 107 or.

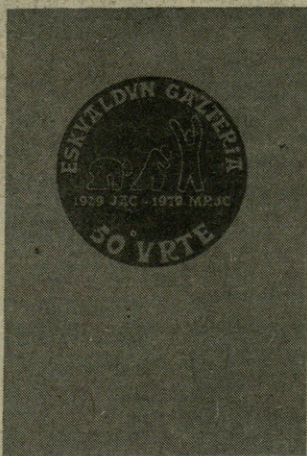

HORDAGOren euskara errazeko sail-lean, laugarren zenbakian, Alfonso Sastren antzerki bat. Oso bizi ia-tzia, senziloa, baina aldi berean atsegina egiten da; nahiz gertaera triste batetaz ihardun. Barkaiztegi taldeak euskaratu du eta euskara errazean jarri gainera.

EUSKALDUN GAZTERIA, 50 URTE.

Iparaldeko JACEk edo Euskaldun Gazteriak 50 urte betetzen dituela

eta, liburuxka bat osatu du Cyprien Arbelbidek. Horretan JACEn historia, zenbait aldizkaritan gaztek gaztetzat idatziriko artikulua eta Euskaldun Gazteriaren parte izandako batzuen testimonioak jasotzen dira. Gehiena euskaraz dago, baina zerbait frantsesez. Dudarik ez hor dagoenak, nahiz eta erakunde bati buruz baka-riik izan, baduela interesik Iparaldeko historiaren barruan. Liburuak, al-dizkari itxurakoa gehiago, oso medio eskasekin argitaratu da eta irakurketa zenbait orrialdetan, nahiko zaila ger-tatzen da. Norbaitek eskuratu nahi badu, Baionako ZABAL liburutendaren eros dezake.

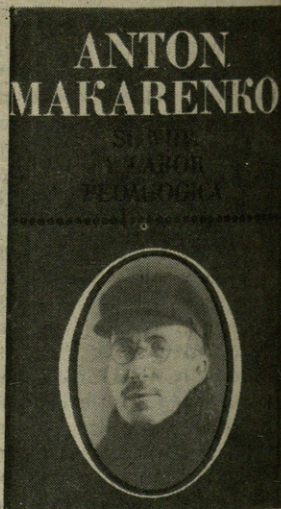
CARTAS A LILITH, Carmen Alcalde. BRUGUERA. 158 or., 350 pta.

«A pesar de las muchas coinci-dencias de este relato con aconte-cimientos y personajes reales, esta historia no es de ningún modo ni una autobiografía ni una serie de biografías de otras personas, sino un conjunto de circunstancias que pudieron sucederle a cualquier mu-jer nacida, como yo, en cualquier provincia, en el año 1936». Barkatu hain zita luzea baina hor esaten de-na garbi jakin beharra dago liburuaren zentzua jakiteko. Gutunen bidez eta tartean narrazioa sartuz, Carmen Alcalde periodistak emakume baten bizitzako pasarte desberdinak deskri-bitzen ditu: aita, kolegioko superio-ra, Falangea, Opus Dei, eta Alderdia

(PC) direla beste batzuen artean pa-sarte horietan nagusi. Guzti hori kontatzean, feminista baten ikuspe-gia dago oinarrian.

ANTON MAKARENKO, SU VIDA Y LA-BOR PEDAGOGICA, Kumarin-Kudrya-shova. Ed. PROGRESO. 328 or., 210 pta.

URRSeko Makarenkok fama mere-zia irabazi du mundu guztian peda-gogian eginiko bere lanarengatik. Joan zen mendearen bukaeran jaioa, bere lana 1917ko iraultzatik aurrera desarrolatu zuen batez ere. Liburu

honetan bere bizi eta lanari buruzko lan desberdinak eta bere zenbait ar-
tículo eta mintzaldi ematen dira.
Muscutik dator liburua, orain dela
gutxiatik hemen azaltzen hasi den
emango PROGRESO argitaldarien es-
tutik.

ALDIZKARIAK

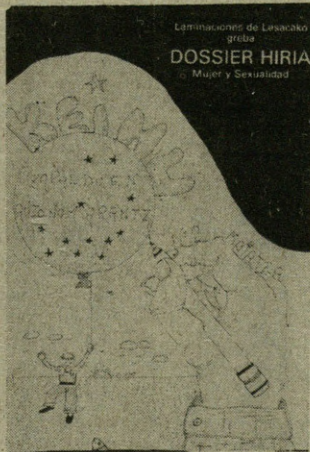
EUSKADIKO EXPEDIZIOA, EVEREST
1980.

Urtebete barro, 1980ko maiatzean,
gauzak ondo badoaz, Euskal Herri
gutxiak hamaika mendizale Everest
gozotzen ariko dira. Hauetako batzu
zabalaginduz ziren iadanik horretan
1974ean, TXIMIST espedizioan, baina
hontorretik 350 metroz zirela, atze-
ra egin behar izan zuten haietako
batik, haizea eragozpenez zutela. Da-
torren urtean suerte hobierik izango
dutelakoan, espedizioaren prestaketa
erabat sarturik dabilta. Eta hori de-
la eta argitaratu dute folleto hau.
Bertan 74eko espedizioa, Everest
lehenengoz igo zirena —1935an—,
herpen lana, 80ko espedizioaren
prestaketa etabar jasotzen dira. Eus-
karaz eta gaztelaniaz dago dena eta
iturraz oso egoki argitaratua. Pena,
folletoa ez dela saltzen, eta lagunen
baten bidez lortu behar dela.

KEINU, 2. zenbakia. 1979ko maiatza.
50 pta.

Era honetako aldizkarietan askotan

gertatzen ez den bezala, KEINUK ja-
rraipena izango duela dirudi. Lehen
zenbakia argitaratu zenetik denbora
asko pasa gabe, iritsi zaigu bigarre-
na. Honetan «Laminaciones de Le-
saka»ko greba, «Hiria dossierra»
—Errenteriako esperientzia oinarri-
tua batez ere— eta emakumearen se-
xualitateari buruzko lan bat ditugu
gai nagusiak. Gainerantzean, eta bes-
te lan batzuen artean, komiki eta
marrazki asko, aldizkaria arinagoa
egiten dutenak. Euskaraz ere nahiko
lan dago. Liburudendetan eros dai-
teke «zapalduen autonomiarantz» le-
matzat duen aldizkari hau.

DISKOAK

HONTZ GAUA, HAIZEA. XOXOA. LP
eta kaset. 585 pta. bakoitzak.

HAIZEAren bigarren diska estiloz
zeharo aldatua dator. Txomin Artoiak
utzi zuen taldea, eta gainerantzean

lohengo guztiak baldin badaude ere,
partaide berriz osatu da HAIZEA eta
hau nabari zaio nolabait. Instrumen-
tuen lan ona, baita Amaieren aho-
tsarena ere, agian gehiago aprobe-
txatu behar izan balitz ere. Graba-
keta oso itxurazkoa da. Oro har,
HAIZEAK hasieratik heldu zion inai-
lari oso ondo jarraitzen dio. Aipa-
garria diskaren azala, Luis Otaegi-
rena.

I HARDUNAK

Gasteizen kultur'astea Euskal Kultur
Taldeak eta Arabako Euskalduntze-
Alfabetatze Koordinakundeak antola-
turik. Maiatzaren 28an Xabier Pa-
laciosek Arabako euskararen galtze
eta errekuperazioari buruzko hitzal-
dia emango du. 29an euskal zinema;
EKTren «Ihauteriak», Koldo Larrañ-
agaren «Ikastolako zine» amateur-
ra eta Iñaki Nuñezen «Herrialde berdea»
emango dira. 30ean Xabier Kintana
Israel eta Georgiako hizkuntzen ego-
raz mintzatuko da. 31an elebitasuna
eta diglosiaz hitzegingo du Txillarde-
gik. Ekainaren 1ean «Haur bat naiz,
eta zer» mimo obra emango du Jon
Zabaletak. Ekainaren 2an jaialdia Hi-
bai Rekondo, Niko Etxart, Lantale
taldea eta Indarra fanfarearekin. Hi-
tzaldi guztiak Kultur Etxean izango
dira: Zine eta antzerkia S. Viator
ikastetxean eta jaialdia Eñparantza
Berrian. Azken ekintza hau arratsal-
deko 7etan izango da, eta beste guz-
tiak 7,30etan.

Hendaian, AKELARRE elkarteak antola-
turik, V Aste kulturala. 27an h u
erakusketa irekiko dira. Bata Euskal
Herriko jantzi eta instrumentuena;
«Hendaia elurpean, 1979ko otsailean»
bestea; eta hirugarrena «Euskadi-nu-
klearra». 28an euskarari buruzko hi-
tzaldi bat emango dute SIADECO-
koek. 29an «Herrialde berdea», «Be-
rriak» eta «Eñjaldeko izarra» euskal
filmak emango dira. 30ean euskal
mendizaleek Andetara eginiko espe-
dizioaz hitzaldia eta filma izango di-
ra; aldi berean Himalaya 80 euskal
espedizioaren berri emango da.

31n herri kontratsei buruzko hi-
tzaldia. Ekainaren 1ean, arratsalde-
ko 6,30etan, mendi eta artzaiei bu-
ruz mintzatuko da Dendaretxe, Pau-
beko unibertsitateko irakaslea. Gaue-
ko 9etan Annie Girardotek antzerki
lan bat estreinatuko du ikastolen al-
de, Miarritzeko kasinoan. 2an ikas-
tolen aldeko pintura erakusketa; li-
tografiak salduko dira. Gero festa
izango da dantzari, haurrentzako an-
tzerki etabarrez. 3an EUSKARARI-BAI
kanpainaren hasiera hitzaldi, kant-
aldi etabarrekin. 4ean dantzarien egu-
na, goizeko 9,30etatik aurrera. Hi-
tzaldi eta filma saioak gaueko 9etan
izango dira, herriko etxearen az-
pitan.

ETA DESTE

ZEINEN JATORRA DEN ICONA! Erans-
kailuak, ezkerreko talde eta mug-
menduen espresibide izan baziren
ere hasieran, eskuinak ondo berega-
natu ditu: UCD, Fuerza Nueva eta
gainerantzeko guztiek erabiltzen di-
tuzte. Baina oraindik ikusi gabe ge-
nuena zera zen, Estatuko aparato-
aren erakunde batek erabiltzea. Eta
hori gertatu da. ICONAK, mendi eta
basoak izorratzera dedikatzen den
horrek, zeinen jatorra den eta zen-
bat lan egiten duen erakusteko, eran-
kailu sail bat atera du eta ez nola-
nahikoa gainera: gai desberdinei bu-
ruzko eranskailuak, marazki diferen-
tekin, kolore guztietan... Demagokiak
ez du mugarik.

zorionak euskadi!

« IZAZPIK »

1

Lau pistolero ote ginan da,
hau da sustoa herrian!
Hainbat gudari nundikan sortu
ote dira aberrian?
Gauza bat garbi agertzen zaigu
oraingo muestra berrian,
hagin da hortzak nork erakutsi
badala Euskalerrian.

2

Gudari asko arkitzen ziren
aspaldian hain umilak,
Espainiako kalabozotan
barrutikan erdi hilak.
Aberri zale ikusitzean
honelako jende pilak,
hau dek barrengo lasaitasuna
hartu dutena, mutilak!!!

3

Madril aldean jarri direla
denak beldurrez aidean,
gorroto biziz zebiltzatzenak
gu zapaltzeko idean.
Ixpilu txarra ikusi dute
oraingo hauteskundera,
gaur edo bihar askatutzeko
jarri garela bidean.

4

Nabaitu dute ez geradela
inozente bat edo bi,
baizik herriak boto hoietaz
agertzen duena garbi.
Horrek dakarren buruko mina
jendeak ikusi bedi,
bide hortatik jarraitzen badu
libratuko da Euskadi.

5

Haziak hilda ondoren datoz
landare eta gariak,
horregatikan hauek dirade
heriotz haien sariak.
Ikusirikan landaretxuak
datozela ugariak,
seguru gaude etziradela
alperrik hil gudariak.

6

Monzon hor dugu kartzelan preso
lehengo guda-mutila,
Euskal fedean gogor da tinko,
dirudiela jentila.
Gorrotoaren espetxe hortan
zaduzkate erdi-hila,
Zu geroaren errege zara
ta jaso zazu makila!!!

7

Heriotzara bultzatzen zaitu
herriaren adoreak,
eta gu berriz beldurtzen gaitu
zuk daukazun baloreak,
Derriorrean eduki behar
gorri gorri koloreak,
zuk botatako odol potzuan
sortuko diren loreak.

8

Zugaitz zaharra, urteen mende,
zegen ia erorian,
eta azkenik jarri digute
espetxean hiltzorian.
Zure izena ez dadin galdu
geroaren memorian,
urrezko letraz josiko dugu
Euskadiko historian.

kotxea zaintzen dizu

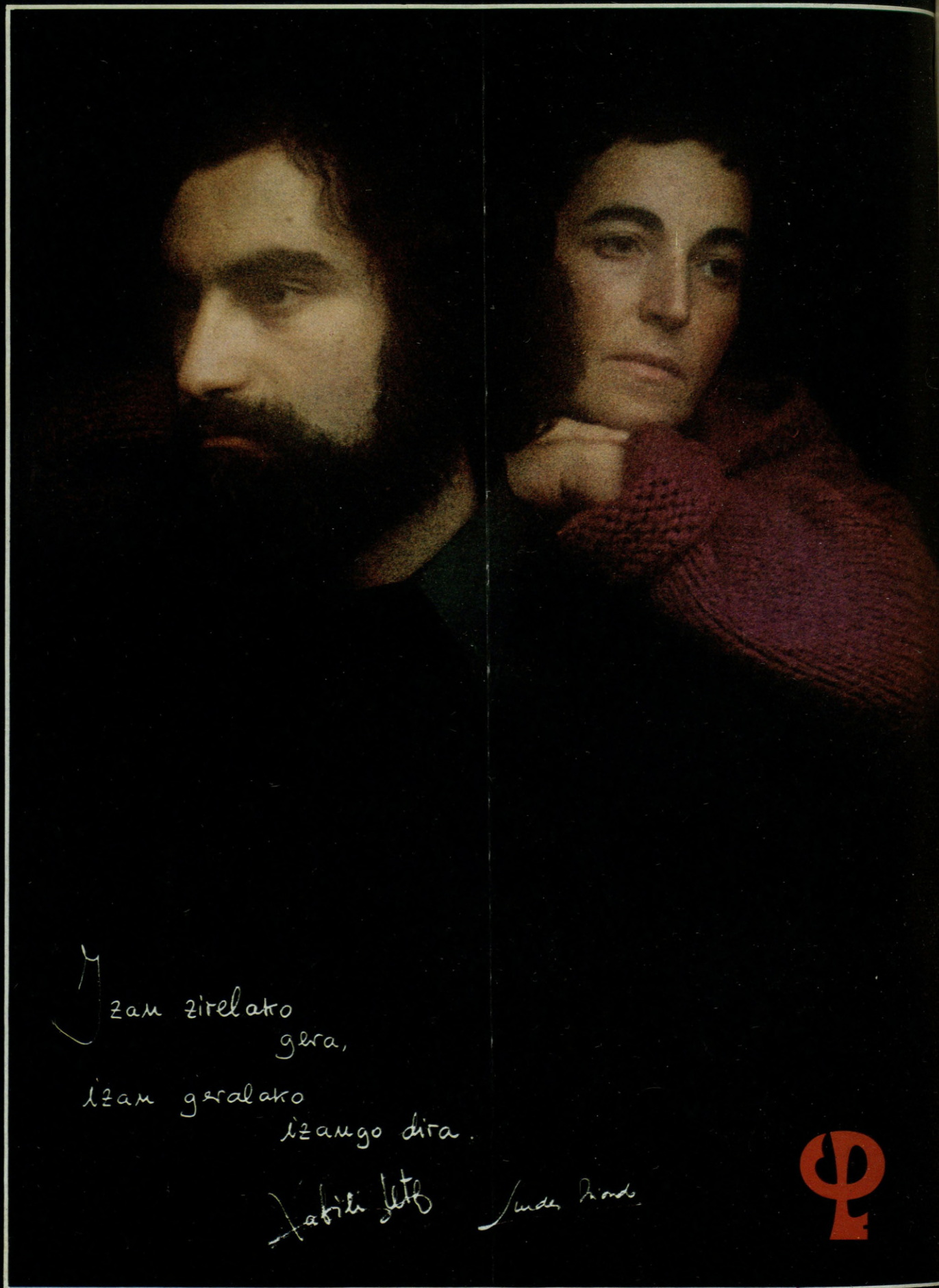
Krafft

Karrozeriaren brilu eta garbiketarako produktuak
Zepilu ditzira emailak
Tapizeria eta apal garbigailuak
Parabris garbigailuak eta zapi hats garbitzailea
Emergentsietan eskuak lehorrik garbitzeko spraya
Gel sagar usain emailak
Suhilgailuak
Motorretarako spray grasagarbitzailea
Motor olioarentzako "Molykote A" gehigarria
Frenuetarako likidoak
Radiadorearentzako destrabagailu eta itokin estalgarriak

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

izan zirelako
gera,
izan guralako
izango dira.

Xabier Lete Lurdex Iriondo

